

לא הכל נראה טוב, אך הכל לטובה!!!

- לראות את החיים במשקפיים נכונות (פתיחה).
- הישועה דרך הגוי המוכה.
- כיצד נסגר לו "המעגל" - מרגש!
- יסוד עבודת הקרבנות ליחיד ולכלל.
- מהי מהות תכלית עבודת הקרבנות?
- הקרבת קרבן בדורנו!!!
- חובת הסינון - הכיס שמול הראי - משל נפלא.
- הרמב"ם, "האש" "השלשלאות" "והאריה".
- הזמנה אישית מאת המלך אחשוורוש.
- החגיגות בעיצומן - כולם מוזמנים.
- מדיניות החוק והמשפט, האמנם???
- לשהות בצילו של ניצול שואה.
- ראשי ממשלות ועמים "ידידותיים".
- אין לנו על מי להישען.
- אבן בוחן בין יהודי לגוי.
- הצדיק שנשא בעול יהודי מרקש.
- לב גדול של יהודי ענק.

צידה לדרך

- א. ה-למה? וה-איך? בעולמנו.
- ב. תופעת ה-"ככה אני וזהו"!
- ג. התמודדות עם כעסים, ורכישת סבלנות בחיים.
  - אי אפשר לבטל את הכעס?
  - הדרך המוביל לסבלנות!
  - כעס "הפנים" ולא כעס "הלב".
  - כך מתמודדים עם מידת הכעס.
  - ד. שינוי יוצר "מציאות".
  - ה. בית היוצר.

לא כהכל נראה "טוב", אך הכל "לטובה"

לראות את החיים במשקפים נכונות (פתיחה)

אחד מיסודי האמונה הוא לדעת שאף על פי שלא הכל נראה לנו טוב, ולמרות שלפעמים במהלך החיים אנו נתקלים בדברים שמוגדרים אצלנו כ"לא טובים", חובתנו להאמין שהכל לטובה, גם אם איננו רואים זאת בעיניים המצומצמות שלנו. לא תמיד זוכים לראות את הטובה, לא תמיד מבינים היכן היא מצויה, בתוך סבך הבעיות בהן אנו מצויים, אך ידיעה יסודית אחת אמורה ללוות אותנו בכל רגע, להיות מונחת עמוק בתודעתנו, והיא – האמונה הצרופה, שכל מה שה' עושה - הכל זה לטובה.

זו הנחת היסוד, שממנה הכל מתחיל. "טבע הטוב – להיטיב". מי שהוא טוב בעצמו, עושה רק טוב גם לאחרים. לכן, זה מוביל אותנו למסקנה ש"אין רע יורד מלמעלה". זו משוואה פשוטה: הבורא הוא טוב מוחלט, ולכן ממנו לא בא שום דבר רע. אז איך נסביר את ה"רע" שאנחנו רואים מול העיניים? הרי בפועל האדם חווה סבל ומצוקה! – ההסבר הפשוט לזה הוא ש"גם זו לטובה". גם מה שנראה לנו שלילי ורע, הוא בעצם טוב. כלומר: ה"טוב" לא מוערך לפי המדד האנושי שלנו, בערכים מוחלטים – גם זה טוב. לא יכול להיות אחרת.

לעיתים קל יותר להתחבר עם הנחת יסוד זו ולעיתים קשה יותר, כבני-אדם, קרוצי חומר בשר ודם, אנחנו מוגבלים בראייה שלנו, לא מסוגלים לראות את התמונה בכללותה ובשלמותה. הקב"ה, הטוב האמיתי, יודע באמת מה טוב בשבילנו, ומשום כך עלינו להאמין כי כל מה שקורה ויקרה הוא אך ורק לטובתנו. אך ללא ספק שהדבר מצריך מאיתנו עבודה משמעותית אשר חשיבותה היא לאין ערוך.

אחד מגדולי הדורות, הגאון רבי משה סופר, רבנו היחתיס סופר, אמר פעם רעיון נפלא: כידוע, ביקש משה מה': "הראני נא את כבודך". אבל ה' יתברך השיב: "כי לא יראני האדם וחי". אך ניאות למלא את בקשתו של משה: "וראית את אחוריי ופניי לא ייראו".

משמעות הדברים היא כי משה ביקש לדעת את דרכיו של הקב"ה, להבין את התנהלות העולם, כיצד הכל טוב גם אם הוא נראה אחרת. הקב"ה הסכים לבקשה זו חלקית: "וראית את אחוריי" – לאחר מעשה, כאשר הדברים יסתיימו, או אז תתבונן לאחור ותבין מדוע התנהלו הדברים כפי שהתנהלו. אך "ופניי" – לפני מעשה – "לא ייראו"!

קטנים אנחנו, וגם לאחר מעשה לא תמיד אנו מבינים את דרכו של הבורא בהנהגת העולם. אך מספיקות לנו הפעמים בהם אנחנו כן מצליחים להבין את הנעשה סביבנו כדי לדעת שבורא העולם באמת יודע מה טוב עבורנו.

ואכן, כמה פעמים כל אחד מאיתנו שם לב להשגחה העליונה המובילה אותנו בדרך הנכונה, כמה פעמים דברים שחשבנו שאינם אלא צרה צרורה התבררו למפרע כטוב וחסד אלוהי. ומכאן נלמד: אין סיבה לדאגה, הכל לטובה, לא רק לטובה אלא לטובתנו הפרטית והאישית.

ונפתח במעשה אשר יסודו צרוף בהשגחת הבורא עלינו, כיצד ממצב של קושי ואפילה מתגלגל העניין ע"י הבורא והדביקות בו ובעבדיו הצדיקים, ומתהפך בגזירת עליון לטובה ולברכה.

הישועה דרך הגוי המוכה

יהודי חסר כל התגורר בכפר הסמוך לעיר קוזניץ אשר בפולין. ביום פורים בא העירה לשמוע מקרא מגילה בבית הכנסת. בעל הקורא היה הרה"ק רבי ישראל הופשטיין, המגיד מקוזניץ. כאשר שמע הכפרי את קריאתו רבת הרגש, נהנה והתמלא שמחה, אחר התפילה ניגש אליו המגיד, בירכו לשלום ואמר:

"הלא אתה מכפר סמוך השייך אלי, ומדוע לא הבאת לי משלוח מנות?!"

שתק האיש ולא ידע מה לומר, כי אפילו לחם להאכיל את בני ביתו אין לו, ומנין יקח משלוח מנות מכובד למגיד?!

המגיד הוסיף ואמר: "הרי פורים היום, בוא איתנו וטעם מעט משקה!"

הלך האיש לבית המגיד, שם קיבל יין שרף ומגדנות, מרוב שמחה על שזכה לשתות בבית המגיד יחד עם החבריא הקדושה שלו, ליבו נפתח לרווחה והוא נהפך לאיש אחר. הוא הרהיב עוז בנפשו והלך לבית אחד הגבירים שהיה סוחר יין, ואמר: "פורים שמח! אבקש מכבודו לתת לי בהקפה בקבוק יין טוב ובודאי אשלם לו, ואם לאו - הלא פורים היום...".

הגביר חיך ונתן לו בקבוק יין. אחר כך הלך העני לחנות מכולת סמוכה, ואמר: "פורים שמח! תנו לי שניים שלושה תפוחים, ובטח אשלם לכם, ואם לא אשלם, הרי פורים היום...".

גם שם נתנו לו כפי שביקש, והוא רץ בשמחה גדולה אל המגיד, הגיש לו את היין והתפוחים ואמר: "הנה אני נותן לרבי משלוח מנות!"

"טוב עשית", השיב המגיד, "אבל זכור שבכל פורים עליך להביא לי משלוח מנות!"

אחר כך עלה בדעתו של הכפרי: הלא בני ביתי רעבים ואינם זוכים לחוש את שמחת פורים. אראה לשמח גם אותם. הוא הלך אל מוזג היי"ש ואמר לו שוב באותו הנוסח, וביקש לתת לו בקבוק יי"ש בהקפה, וסיים: "ואם לא אשלם, הלא פורים היום...".

נתן לו המוזג יי"ש, ומשם הלך לאופה וביקש בנוסח זה כיכר לחם וניתן לו, ובחנות אחרת קיבל באופן זה כמה דגים מלוחים. לאחר מכן מיהר לביתו, וכאשר נכנס בקול רם: "פורים היום! פורים היום!" אשתו ובני ביתו, שלא הורגלו לראותו מלא שמחה ומרץ, חשבו שאולי יצא מדעתו, אך הוא מיהר והניח לפניו את הלחם, הדגים המלוחים והיי"ש ואמר להם: "אכלו ושתו והיטיבו ליבכם, כי פורים היום!" הם לא המרו את פיו, אכלו ולגמו מהשיכר, והוא הצטרף אליהם, ולאחר ששתו כוסות אחדות של יי"ש נתמלאו גם הם שמחה, קמו כולם לשיר ולרקוד, וקראו בקול "פורים היום! פורים היום!" וכך רקדו כמה שעות רצופות ושמתם הרקיעה שחקים. לפתע שמעו מישהו דופק בפתח ביתם בחוזקה. האיש אמר לאשתו: "אל תפתחי. בודאי איזה גוי בא להפר את שמחת הפורים שלנו".

האיש לא פסק מלדפוק והאשה אמרה: "נדמה לי שזה הגוי שמביא לנו תמיד תפוחי אדמה. אלך לפתוח לו". כאשר פתחה את הדלת, נכנס הגוי האמור כשהוא מוכה ופצוע ומגואל בדם. מיד החלו לטפל בו, רחצו אותו ונתנו לו כוס יי"ש ופת לחם. לאחר שהיטיב את ליבו, אמר: "החיייתם אותי. דעו לכם כי כפסע היה ביני ובין המוות". הוא סיפר להם בהתרגשות רבה כי בנו יחידו כעס עליו וברוב חמתו היכה אותו והשליכו מחוץ לביתו. בקושי רב הצליח להגיע לביתם, ואלמלא באו לעזרתו היה מת מפציעתו הקשה ומהקור הצורב. לאחר מכן הוסיף: "כיון שבני נהפך לי לרוצח ואכזר ואילו אתם ריחמתם עלי, לכן בואו עמי אל היער ואראה לכם מטמון של כסף רב שהיה בדעתי לתת לבני קודם מותי, ועתה אתן לכם אותו במתנה".

הלך העני עם הגוי אל היער, עד שהגיעו שניהם לעץ אחד בלב היער. הגוי הצביע עליו ואמר ששם הטמין כל מה שחסך בימי חייו. כעבור ימים ספורים נפטר הגוי מחמת המכות שהיכהו בנו, והעני הלך אל היער וחפר במקום שהלה הראה לו, ואכן מצא שם הון רב והתעשר. ומדי שנה בפורים בא האיש אל המגיד הקדוש, ונתן לו משלוח מנות ביד רחבה ובלב שמח.

***

למדנו כיצד בגזירת הבורא יכול להתהפך העניין לטובה, שגם אם אדם שרוי בעניות גדולה ובחוסר כל, הרי ברגע אחד יכול המצב להשתנות! ומה שנראה "לא טוב", התברר בסופו של דבר כ"טובה גדולה"!!!
אשרי המאמין החי כך!!!

כיצד נסגר לו המעגל-מרגש!

נאמר בפסוק "ויאמר משה אל העם אל תיראו פי לבעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבגלתי תחטאו..." (שמות כ, יז)

וביאר רש"י: "לבעבור נסות אתכם" - לגדל אתכם בעולם, שיצא לכם שם באומות שהוא בכבודו נגלה עליכם. "נסות" - לשון הרמה וגדולה, כמו הרימו נס (ישעיה סב, י).
הסיפור הבא סופר על ידי אחות במחלקת ילדים באחד מבתי החולים בארץ, והלקח הנלמד ממנו, ראוי שיהיה מונח על לוח לב כל אחד מאיתנו:

אני עובדת כאחות במחלקת ילדים באחד מבתי החולים בארץ. לצד בתי החולים, פועלים ארגוני מתנדבים המסייעים לצוות המקצועי, אחת המתנדבות שרה שמה (שם בדוי), אישה כבת 40, רעייתו של איש עתיר נכסים, שהחליטה להקדיש מזמנה ולהתנדב. למרות מעמדה הרם, תמיד היתה נוחה לבריות והתנדבה בשקט ובצניעות. מפעם לפעם תרמה בעילום שם מכשיר למחלקה או ריהוט בעשרות אלפי שקלים.

ואז באו ימים אחרים... לא שמענו משרה דבר, אבל הגיעו ידיעות מהתקשורת, כי בעלה התרסק כלכלית והם הגיעו לעוני ומחסור של ממש... שרה המשיכה לבוא ולהתנדב, לא הבחנו באף טיפת מרירות עליה, היא חייכה ועודדה ונתנה מעצמה כמו תמיד. ערב אחד יצאה מביה"ח לאחר משמרת ארוכה, נפרדנו לשלום והיא הלכה, כעבור רבע שעה חזרה המומה, שאלתי אותה "מה קרה?" והיא נראתה עומדת לפרוץ בבכי, הכנסתי אותה לחדר האחיות והיא פרצה בבכי נורא, חיבקתי אותה ופשוט בכיתי איתה, מבלי לדעת על מה.

לאחר כ-10 דקות של בכי, הבאתי לה כוס מים והיא מעט נרגעה, "אם את מרגישה צורך תוכלי לשתף אותי", אמרתי. "לא נעים לי, אבל... אני יכולה ללוות ממך כמה שקלים לאוטובוס?" שאלה ופרצה שוב בבכי תמרורים. כמובן שהסכמתי לתת לה. כשהגיעה בפעם הבאה להתנדבות, החזירה לי את הכסף למרות התנגדותי. מאז עברו שנים אחדות, ממקורות שונים נודע לנו, שבעלה התאושש והיא חזרה לתרומות עלומות השם של מכשירים וריהוט ואפילו לתרומות אישיות - למשפחות נזקקות מבית החולים.

יום אחד הגיע למחלקה ילד במצב קשה מאוד. התברר לצוות, כי הוא זקוק למכשיר יקר מאוד שאינו נמצא בביה"ח ולכן הוחלט להעבירו לבית חולים אחר. המשמעות היתה טורח גדול למשפחתו והדבר גרם להם צער וחוסר אונים. "איך נסדר?" שאלו, "יש לנו מספר ילדים בבית וגם כך אנו נקרעים, ללכת לעיר אחרת, זה ימוטט את כולנו - הן מבחינה תקציבית והן מבחינה אישית", מיררה אמו בבכי. לא ידענו מה לענות לה, אך ידענו שחיי הילד קודמים לכל. יצאתי מהחדר וליד חדר הרופאים פגשתי את שרה, סיפרתי לה את הסיפור והצעתי שתלך לעודד אותם, היא החלה לפסוע לכיוונם ולפתע קפצה כנשוכת נחש ופשוט נמלטה מהמקום. היא ניגשה אליי ואמרה: "תקשיבי, איני יכולה שהיא תראה אותי, בסדר?"
התבוננתי בה באופן מוזר אבל השבתי: "בסדר, אין בעיה".

"כמה עולה המכשיר הזה?" שאלה. והשבתי לה כי עלותו כרוכה בעשרות אלפי שקלים!!!

"תני לי לברר משהו" ... אמרה ויצאה, לאחר מספר דקות היא חזרה ואמרה: "אנחנו נתרום את המכשיר, תגידי להם שהם נשארים בביה"ח, אבל בתנאי אחד - אף לא מילה על התרומה, אני מבקשת להעביר אותי בזמן שהותו של הילד למחלקה אחרת, אסור שהם יראו אותי!"

הלכתי בשמחה לחדרו של הילד והודעתי לאמו כי נמצאו תורמים למכשיר והם יוכלו להישאר במחלקה, היא חיבקה ונישקה אותי, כאילו אני זו שתרמתי את המכשיר ומסרת לי לה כי התורמת רוצה להישאר אלמונית.

הימים חלפו, שרה התנדבה במחלקה אחרת ומידי פעם הייתי מספרת לה איך מתקדם הטיפול בילד, כשאני כולי סקרנית לגלות את הסוד האמיתי. באחד הימים נפתרה התעלומה... הלכתי במסדרון ולפתע ראיתי את שרה הולכת לפני, קראתי לה, היא הסתובבה ועצרה ואני אמרתי לה: "הילד עומד להשתחרר, הכל בזכותך" ... ולפתע קלטתי... אמו של הילד נמצאת חצי מטר מאיתנו, היא הסתובבה לשמע שמו של בנה והביטה בי ובשרה, עיני שתייהן ננעצו זו בזו, שתייהן נראו המומות ומזועזעות, "זו את התורמת!! אני מתעלפת!" שרה נותרה על מקומה ואילו אמו של הילד פרצה בבכי, וכשנרגעה קמעה אמרה: "אני מתביישת, זה לא מגיע לי, לא ממך"...

הובלתי את שתייהן לחדר האחיות הקרוב ואמרתי: "אולי תגידי לי מה קורה כאן?!!?" ... אמו של הילד החלה לספר:

"לפני מספר שנים נסעתי באוטובוס עם בעלי והילדים, ואז שרה עלתה והחלה לחטט בתיקה ובארנקה ואח"כ אמרה לנהג שהחל לנסוע: "אדוני, תסלח לי, אבל גיליתי שאין לי כסף לשלם, האם אוכל לשלם פעם אחרת?" ... הנהג החל לצעוק: "אם אין לך כסף למה עלית? ... או שתשלמי או שתרדי! אין לי ביטוח עליך". איני יודעת מה קרה לי, אבל השתכנעתי מהדברים של הנהג, מבט אחד עליה נתן לי תמונה של אשה עשירה וקמצנית, שמנסה לחסוך שקלים אחדים ורציתי שתלמד פעם אחת לקח, והיא במזל שכזה פנתה אלי ושאלה: "אולי את מוכנה להלוות לי?"

"לא! אני לא אלווה לך, את תלמדי לא ליפול על אנשים, יש לך מספיק כסף!" השבתי. בעלי הסתכל עלי ולא הבין מה קרה לי, אבל נתתי בו מבט מצמית, שהוא פשוט לא העז לדבר. הנהג פתח את הדלת והיא ירדה. לאחר שנסגרו הדלתות הבנתי מה עשיתי אבל כבר היה מאוחר, היו לי ייסורי מצפון נוראים.

כשהבן שלי חלה, מיד חשבתי על כך אבל הדחקתי, כעת הקב"ה מראה לי איזו אשה שפלה הייתי, למי התאכזרתי, למי שתרמה מכספה והצילה את בני היקר. אני מבקשת ממך סליחה ואבין אם לא תסלחי לי... אעשה הכל לכפר על חטאי הנורא כלפיך". באצילות נפש השיבה שרה: "אין בליבי דבר עליך, אני חושבת שבזכות מה שקרה איתך, הגלגל שוב התהפך לטובה ומהמצב הנמוך בו הייתי, חזרתי למצב עוד יותר טוב. את הייתי לי כתף ולא אשכח זאת לעולם". והמשיכה, "באותו לילה, כשנאלצתי לרדת מהאוטובוס משום שלא נותרה לי אפילו פרוטה, היה זה המקום הנמוך ביותר שהגעתי אליו, או-אז הרגשתי על בשרי מה כוונת הפסוק "מאשפות ירים אביון" ... פניתי לבורא עולם בבכי ומעומק ליבי ביקשתי שישלח לנו פרנסה והצלחה בעסקים. ומני אז השתפר מזלנו וראינו ברכה בפרנסה, ואפילו יותר ממה שהיה לנו בעבר"...

***

ועתה נפתח נא פתח נוסף בדברים אודות חובת האדם לידע שבכדי לחוש אמונה, ובעצם להאמין בבורא כפשוטו, לא די באי-אלו פעולות חיצוניות בלבד, אלא עליו לעבוד עבודה פנימית, אף שאמרו רבותינו ז"ל שאחר הפעולות נמשכים הלבבות, מ"מ ברור שהדברים מצריכים התבוננות פנימה, בכדי שיכו שורש בליבו של האדם, ויצא ע"י כך - ולא במקצת - מ"המלומדה". וברור גם שמוטל על כל אחד לראות לחבר ולקשר עצמו לחברה טובה וראויה, אשר על ידה יוכל לחמם ליבו לעבודת ה'. יסודות אלו למדנו מעבודת הקרבנות, וכדלהלן:

יסוד עבודת הקרבנות ליחיד ולכלל

מטרת הקרבנות היא להתקרב לה'. הן קרבן נדבה והן קרבן חובה באים לקרב את נפש האדם אל בוראו. אם כך הדגשת הכתוב: "לרצונו לפני ה'" (ויקרא א, ג) מעוררת תמיהה, מדוע צריכה היתה התורה להדגיש "לרצונו", הרי כל מצוות ה' הם לשמו, ושבעתיים בקרבן שזה בעצם מטרתו? כמו כן יש לתמוה על הציווי: "לפני ה'", הרי זה "מקומו" של הקרבן - במזבח שבבית המקדש, כך שאינו יכול להתבצע אלא לפני ה'?

מפרש ה'כתב סופר', שהרי על הפסוק "יקריב אותו לרצונו" דרשו חז"ל (ראש השנה ו, א) "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני". וכתב הרמב"ם (גירושין סוף פרק ב) כיצד ייתכן הדבר שייחשב כרצונו אם כופים אותו לעשותו? אלא שרצונו הפנימי של האדם הוא לעשות רצון ה' ועל ידי הכפייה מתגלה רצונו הפנימי החבוי בתוכו.

פעמים שה"לרצונו" הוא פנימי בתוך ליבו של האדם, לעומת המראה החיצוני ששם נראה שכל אמירתו: "רוצה אני" אינה אלא כפייה גמורה. אבל לפני ה' יתברך הבוחן לב וכליות גלוי וידוע הרצון הפנימי של איש ישראל. לכן אמר הכתוב "לרצונו לפני ה'" - ללמדנו כי לפני ה' גלוי וידוע שזהו אכן רצונו של כל יהודי להתקרב אל ה'.

הנביא ישעיה מוכיח את בני ישראל ואומר להם (א, יא): "למה לי רוב זבחיכם". גם הנביא ירמיה מוכיח בלשון דומה (ז, כב): "כי לא דיברתי את אבותיכם ולא ציויתים... על דברי עולה וזבח". ולכאורה יש לתמוה, הלא חלק נכבד מחמשת חומשי תורה עוסק במעשי הקרבנות ותורת כהנים, ואיך אומר הנביא על כך "לא דיברתי ולא ציויתים"?

מבאר המגיד מדובנא בדרך משל.

סוחר אחד נוכח לראות כיצד סוחר אחר, שהיה ידיד קרוב לאביו, אינו פוקד את בית מסחרו. זאת ועוד, הוא רואה שהלה מתעסק עם שאר הסוחרים בעיר ורק עמו הוא לא בא במגע. הוא היצֵר וכאב על כך מאוד, וחיפש עצה איך לגרום לכך שגם איתו יסחר, משלא מצא כל פתח גמר בנפשו ללכת לאותו סוחר ולדבר עמו גלויות.

הלך אליו ואמר לו: "הלא ידיד נאמן היית לאבא, ומדוע אינך פוקד את בית המסחר שלי?"

נענה אותו סוחר ואמר לו: "צודק אתה בדבריך, מכאן ואילך אשתדל למלא את בקשתך ואסור לבית המסחר שלך".

ואכן, מאותו יום והלאה, מדי עוברו על פתח בית המסחר, היה נכנס אליו ודורש בשלום ובשלום משפחתו כדרך רעים וידידים קרובים והיה מגלגל עמו שיחה על דא ועל הא. אבל לכלל עשיית מסחר וביצוע קניין לא הגיע, ואפילו לדבר על כך לא רצה, אלא המשיך לעשות את עסקי המסחר שלו עם שאר סוחרי העיר כפי שנהג בעבר.

יום אחד פקעה סבלנותו של אותו סוחר ואמר לו: "טיפש שכמותך! וכי סבור אתה שביקשתי ופניתי אליך שתבקר אצלי כדי שתפטט עמי בדברים בטלים, הלא כל כוונתי הייתה שתעסוק עמי במסחר?"

והנמשל.

כך גם עניין הקרבנות.

ודאי שהקרבת הקרבנות בבית ה' היא עניין קדוש ונעלה, ברם תכליתם ומטרתם של הקרבנות - שעל ידם יתעלה האדם ויתרומם בעבודת ה'.

הזבחים הם אמצעי להתקרב לה', אך בראש ובראשונה רוצה הקב"ה בליבו הטוב של האדם, שיקיים את רצונו יתברך.

אבל כאשר מרוקנים את כל התוכן והמשמעות הפנימית של המצוה, אומר הנביא ישעיה (שם, יט) "מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי"? - שהרי התכלית והמטרה לא היתה להסתובב בחצר סתם כך, אלא להתעלות בעבודת ה' על ידי עבודת הקרבנות.

השאלה הנשאלת, אם כאשר מקריב האדם קרבנות ללא התעלות ורצון פנימי, הקב"ה אינו חפץ בקרבנו, למה אם כן כופים אותו עד שיאמר "רוצה אני"? הרי גם אם זה חשיפת פנימיותו, הקב"ה מחפש את ההתעלות ואם כן אפוא אין ערך לקרבן?

והביאור הוא, שחשיפת פנימיותו של האדם מועילה כשמדובר ביחיד. במקרה הזה הקרבן יסיר את המסכה ויחשוף את הפנימיות הטהורה, אולם כשיש רבים שחיצוניותם מביעה ריקנות וחוסר מילוי מטרם, אין עניין בחשיפת הפנימיות הטהורה, כיון שכל האווירה מסביב לקרבנות נראית כשיחת חולין ולא מימוש המטרה הקדושה.

חובתנו לעשות אווירה טהורה מסביב לקרבנות ולהתקרבות לה'. ואזי גם אם יש יחיד שעדיין אינו אומר "רוצה אני", נוכל לחשוף את פנימיותו הטהורה.

מהות ותכלית עבודת הקרבנות

קרבת נקרא כך מלשון "קירבה", כי באמצעותו מתקרב האדם לה'. כל המקריב קרבן, צריך להרגיש כאילו שהוא עצמו היה אמור להיות הקרבן על חטאיו הפרטיים - וכך מתכפר חטאו. האדם היה רואה עצמו בתור הקרבן, וחש באופן מוחשי כיצד הוא מקריב את גופו לפני ה' על המזבח. חוויה עוצמתית זו היתה עושה רושם עמוק מאוד בנפש, וגם מגלה לאדם עד כמה חשובים וחמורים מעשיו לפני ה'. בכך היא מחברת את האדם לבוראו באופן עמוק ביותר.

למדנו שתכלית עבודת הקרבנות אינה רק פעולה חיצונית של הקרבת קרבן בלבד, אלא צריך האדם ליתן את דעתו ליבו ונפשו על הדבר, להבין את משמעותו, ולהוציא מן הכח אל הפועל את טהרת הלב החבויה בתוכו, ואל לו לכרוך עצמו עם קבוצה של ריקים או פוחזים, שאין יראת ה' נר לרגליהם, שהרי על ידי כך גם אם ירצה להתרומם הרי שמכשולים רבים וקשים יעמדו בדרכו, והדברים ארוכים וידועים.

אלא שישאל השואל, מה הקשר בין הקרבת הקרבנות לדורנו שבעוונותינו בית המקדש חרב, ולצערנו אין לנו אפשרות להקריב קרבנות?

הקרבת קרבן בדורנו!!!

אולם ללא ספק, ישנו קשר הדוק לא רק לזמן שבית המקדש היה קיים אלא אף לזמננו, ואולי ביתר שאת. ונסביר.

לכל אחד ישנם ניסיונות רבים, הנקרים בדרכו בחיי חיותו כאן בעולם הזה, ובפרט בדורנו, ואין צורך להרחיב על כך, כי הדבר ידוע ומפורסם.

כל התגברות, פעולה ומחשבה, שיש בה סילוק הרע והתחברות לטוב, טומנת בתוכה בחינה של הקרבת קרבן, אם נזהרתי מאיסור, נמנעתי מעשיית דבר לא טוב, הן בדיבור הן בראיה וכיוצא, הרי שבכך ישנה בחינה אמיתית של הקרבת קרבן לקב"ה! הקרבת את אותו רצון, את אותה תאוה פסולה או מחשבה אסורה, לעשות נחת רוח לפני בוראי.

לראות את המשיח או לא?

הגמרא במסכת סנהדרין מביאה מחלוקת :

"אמר עולא : ייתי ולא איחמיניה. וכן אמר רבה, ייתי ולא איחמיניה. רב יוסף אמר : ייתי ואזכי דאיתיב בטולא דכופיתא דחמריה".
(סנהדרין צח, ב)

עולא מבקש אמנם שיבוא המשיח אך מוסיף "ולא אראנו". כלומר, שלא יבוא בזמני. ולעומת זאת, רב יוסף אמר : יבוא, ורצוני לראותו. אפילו אם אזכה רק לשבת בצל הרעי (גללים) של חמורו!!

הרי לנו מחלוקת קיצונית בין האמוראים כיצד יש לצפות ולהתייחס לתקופת בואו של מלך המשיח, אשר כל יהודי מחכה ומצפה לשמוע את בשורת הגאולה וכולם כמהים לבוא המשיח.

ולכאורה קשה עד מאוד, הלא כולנו מצפים לגאולה, ובפרט חכמי ישראל, ואיך היו מוכנים עולא ורבה לוותר על הזכייה לראות את הגאולה, ולו בגלל החשש מייסוריה? נכון הדבר כי חבלי משיח משולים לחבלי לידה, אבל האם טבעי הדבר שאם לא תרצה לראות את וולדה מפחד חבלי הלידה?

כמו כן יש להבין את התבטאותו של רב יוסף. מה פשר כוונת דבריו שיבוא ואזכה לישיב בצל גללי חמורו?
וביאר המהר"ל :

ייתי ולא אחמיניה וכו'. פירוש דעת רב יוסף שאמר 'ייתי ואחמיניה ואשב בצל יציאת החמור שלו', כי העולם הזה גשמי ביותר, ועולם המשיח יהיה נבדל ביותר. ואמר שאם לא אפשר לי להיות עם המשיח ולהיות עמו במעלה הגדולה שאז בודאי יקנה האדם מעלה אלוקית, אלא אף אם לא אזכה לזה, רק שאהיה בתכלית הריחוק עד שלא אשתתף עם המעלה האלוקית שלו, רק אשתתף ואשב במדרגה הפחותה ונקרא זה 'יציאת חמור' שלו, כלומר, הנדחה מן החמור והוא המדרגה השפלה ביותר, אם אשתתף בזה די לי! שגם בזה יקנה האדם מעלה גדולה במה שהוא בדור עם המשיח ויקנה מעלה האלוקית. כי העולם הזה - המעלה הגדולה שלו אינה שווה למעלה הפחותה שהוא בתכלית הפחיתות של עולם המשיח. ולפיכך אמר 'אזכה ואשב בכופיתא דחמרא'. (מהר"ל חידושי אגדות שם).

הקרבות בדורנו

רבה ועולא הרגישו בדורם את ירידת הדורות הגדולה שהיתה באופן יחסי לדורות שקדמו להם, ועל כך היו מצירים מאוד עד כדי שהבינו שמצבם הוא ממש בכי רע וחשו בעקבות כך בושה גדולה, כיון שהפער בין מה שצריך היה להיות חלקו של יהודי בעבודת ה', עם כל המשתמע, למצב הנוכחי המציאותי לפי דורם, הוא גדול מאוד, ועל כך אמרו כדאי שיבוא מלך המשיח אך מבקשים אנו שלא נזכה לראותו, על מנת שלא נתבייש וניכלם בפניו ברגע שיראה אותנו כפי שאנחנו, רחוקים כרחוק מזרח ממערב מהדורות הקודמים.

אולם רב יוסף טען : אדרבה ואדרבה, אין הקב"ה רוצה מאיתנו את עבודת ה' של דורות קודמים אלא את העבודה שלפי מצבנו אנו בדור הזה! ויותר מכך, בדור בו אנו נמצאים אין ספק שההתמודדות גדולה, אך ודאי שכל התגברות ועמידה בניסיון חשובה היא לפני הקב"ה בדיוק כמו המדרגות הגבוהות ביותר שהשתבחו בהם דורות קודמים.

הם הביאו מנחה לקב"ה תוך כדי עלייה מתמדת בעבודת ה', ואילו אנו מביאים לפני הקב"ה קרבן של התגברות והתמודדות עם ניסיונות גדולים וקשים בזמננו, ואם נצליח להתמודד בהם הרי שהגענו לפסגת העבודה העולה לפניו כריח ניחוח אִשָּׁה לה'. וזה כוונת עומק התבטאותו.

החמור הוא הסמל והדוגמא לחומריות, דבר שאף נרמז בשמו מלשון 'חומר', וממילא יש לומר שגללי החמור הם שיא השיאים של החומריות. הדרגה הכי תחתונה של החמור, שאפילו ביחס לדרגתו הרי היא עניין של פסולת "כופיתא דחמרי", לאחר מכן קיימת דרגה נחותה מכך "טולא דכופיתא דחמרי", הצל של הפסולת, שהצל הוא הרי רק תוצאה ומסובב מהפסולת.

אומר רב יוסף : הלואי ואזכה לישיב בצל גללי החמור של המשיח, דהיינו באותו מקום בו באה החומריות לשיאה, ומשם לצמוח, להתעלות ולהיות 'רב יוסף', שהרי אין לך קרבן ריח ניחוח לה' גדול מזה, ואם במצב הזה יראני מלך המשיח, והיה זה שכרי העצום!!!

ומפני מה בחר להמשיל זאת דווקא לגללי החמור?

'חמורו של משיח' מבטא את התגלמות החומר בצורה החומרית והמגושמת ביותר ששייך. העולם מתגשם והולך מאז חטא אדם הראשון ועד היום ואין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו, כל יום שעובר העולם "מתקדם" מהמצאה להמצאה ומפיתוח לפיתוח במימדים עצומים של הפרזה בכמות ואיכות של הגשמיות ושכלול החומריות של העולם הזה, וכפי שאנו רואים לצערנו היום.

באופן טבעי, כשיש הרבה חומר - יש גם הרבה פסולת. זה יהיה המצב בעקבתא דמשיחא, כמויות רבות של טומאה וזוהמה, על כל המשתמע מכך. רב יוסף בוחר לו לשבת בצד החשוך - בצל הגללים!!

ידע רב יוסף שהגאולה תתנהל בדרך חומרנית, ושתיווצרנה תופעות רוחניות ומוסריות מקולקלות ביותר, שתנדופנה ריח רע לכל עבר. אך, למרות זאת, הוא לא נבהל אלא מביע את נכוונתו לעמוד בצילן של כל התופעות הללו ולהתמודד איתן ובלבד שיזכה לראות את המשיח, כלומר, לחיות בדור של גאולה.

רב יוסף מבטא בתיאור הקשה הזה את מצבנו בדור חומרי וחשוך זה. כשיהודי יושב שם ועדיין עובד את ה', עדיין לומד תורה בטהרה ועדיין מתנהג כראוי לבר ישראל, זועק מעומק ליבו ומאמין שעל אף ולמרות הכל מתוך החושך, ההסתר הגדול, בוקע האור, זה מה שמביא את הגאולה ומקרב את ביאת המשיח יותר מכל דור אחר.

זו נקודת מחלוקתם של עולא ורבה עם רב יוסף.

החשש של עולא ורבה היה מן היכולת שלהם להתמודד עם החומריות ולהישאר ראוי לגאולה מבחינה רוחנית, ולכן העדיפו ואמרו "אל תביאנו לידי ניסיון". לעומתם, רב יוסף מוכן להתמודדות זו, להתייבב בפני יצר הרע ולעמוד בניסיון עם הכנעת החומריות. רב יוסף היטיב להמחיש את התקווה לגאולה. כי אם יש צל, סימן שיש גללים, ואם יש גללים סימן שיש חמור, ואם יש חמור סימן שיש משיח הרוכב עליו. אם יש צל, סימן שיש אור. זהו אורו של משיח ההולך ומבקיע, הולך ומופיע, הולך ומפציע.

חובת הסינון

על האדם מוטלת החובה לדעת לסנון, לברור ולחשב את פעולותיו, מעשיו, ראיותיו, ואפילו מחשבותיו, שלא לתת חופש ודרור לכל רצון שעולה בדעתו ובליבו מכח היצר הרע ח"י אלא מחויב הוא ליתן לב ודעת לדבר שלא ייכשל בו... אך תחילה צריך לחזק את מערכת הסינון הפנימית שלו הקיימת בנפשו פנימה, ובכך ועל ידי כך בודאי שיצליח יותר ויותר לעמוד בגבורה בניסיונות.

***

הכוס שמול הראי...

ולהמחשת הדברים נקדים במשל: בעיר אחת נהגו להציב בליל החופה שתי כוסות זכוכית מלאות דינרי זהב לסימן טוב, שהחתן והכלה יחיו בעושר ובלא מחסור, ומי שלא היתה לו היכולת, היה שואל מאחד העשירים כוס שכזו ומחזירה לו מיד לאחר החתונה. פעם אחת עלה חתן עני לביתו של עשיר קמצן לשאול ממנו כוס עם דינרי זהב, הוא ידע שהלה לא ייאות לתת לו את מבוקשו בקלות, ולכן לא תפס מרובה. אמר לו: "הלילה ליל כלולותיי, ואין בידי אלא כוס זהובים אחת. עשה עמדי חסד והשאלני את הכוס השנייה". האיר לו הקמצן פניו וענה בחלקת לשון: "מזל טוב בני, אך למה תצטרך לבריות? אייעץ לך עצה קלה ופשוטה למימוש, קח נא ראי זכוכית והצב אותו על הכותל, העמד לפניו את הכוס המלאה שברשותך וזו תיראה כשתיים!" ענהו החתן בחכמתו: "דע לך אדוני, שהכוס האחת שברשותי היא של הראי, ובאתי לשאול ממך את הכוס השנייה"... נהנה העשיר מחריפותו ומתשובתו המחוכמת והעניק לו את מבוקשו... והנמשל:

מובן שאין די בקרבן גשמי, הוא אינו מועיל ואין לו ערך כשהוא "ראי" בלבד, בלי משהו פנימי המצביע על שינוי מהותי. רק כשיש לידו מעשה בפועל, אז יש לו ערך כמו "הכוס שמול הראי", וכך הוא בכל מצוה ומצוה, ובכל דיבור ודיבור, אוי למדבר לפני המלך וליבו בל עימו - הרי הוא כראי בלי כוס, ואוי למי שליבו עמו אך הגיע ללא הכנה מספיקה שאז הרי הוא ככוס אחת ללא עוצמתה של הראי... זהו פירוש הכתוב, "אדם כי יקריב מכס", עליו להקריב מתוכו, ממנו, את הפנימיות והנפשיות שבו אל בורא עולם כדי שיהיה בידו כוס אחת - זו "הכוס המלאה", ואזי חוזר הכתוב ומודיע כי זהו "קרבן לה' מן הבהמה", הקרבן בפועל הראוי והרצוי להיקרב על גבי המזבח.

***

ליבו של היהודי הטהור במשך כל הדורות היה פועם בעבודת ה' מופלאה ובאמונה הצרופה בו ביראת אלוקים אשר היא אוצרו, וזה היה הכח המוביל והמניע שהעניק לו את כל הכלים והאפשרויות לעמוד מול כל הניסיונות הרבים הנקרים בדרכו, באופן פרטי ובאופן כללי, הנוגעים לכלל האומה. יחידי סגולה שבכל הדורות אף זכו לעמוד בפרץ מול כוחות הרע של מבקשי רעתנו, ובליבם הגדול המלא בתורת ה' וביראת האלוקים, זכו לקדש שם שמים ברבים. ולעיתים היו אף שזכו למעשה ניסים שעל ידם קידשו שם שמים ברבים כלפי עם ישראל ואומות העולם. כפי שנראה מהמעשה המופלא הבא:

הרמב"ם - "האש" "השלשלאות" ו"אריה"

יהודי העיר פס שבמרוקו חשו עצמם מאושרים. הופעתו של הרמב"ם בעירם היתה להם כשורה טובה המדשנת עצם. גאונותו של הדיין הצעיר הגיעה לאוזניהם עוד בימים בהם שהה הרמב"ם בקורדובה שבספרד. ועתה, כשהגיע לשכון כבוד בעירם, לא ידעו הללו את נפשם מרוב שמחה. עד מהרה עלה הרמב"ם במעלות החכמה, כשהוא מקבל תורה מפיו של הגאון רבי יצחק אלפסי, הרי"ף, ובתוך זמן קצר החל לכהן כאב בית הדין.

לשכתו של הרמב"ם, שם ישב לפשוט את שאלות העם, שכנה ברחובה הראשי של העיר. הוא היה יושב על כסאו, רכון על ספריו, והשואלים והמתדיינים היו ניגשים לפניו בחרדת קודש, שוטחים את שאלותיהם וספקותיהם וממתינים למוצא פיו. ממול, כמו להבדיל בין קודש לחול בין טמא לטהור, שכנה לשכת ה"מחכאמה", בית המשפט המוסלמי, שם ישב הקאדי, מצנפת לראשו וזקן ארוך משתלשל מסנטרו, והיה מקבל את עדר חסידיו השוטים, פוסק את פסקיו ומשיב את תשובותיו. גם המוסלמים העולים לחלות את פני הקאדי ידעו בסתר ליבם, כי חכמתו המופלגת של החכם היהודי הצעיר גוברת על חכמתו של הקאדי ורחוקה ממנה כרחוק מזרח ממערב, ואולי אפילו יותר, אבל על פי צו דתם אנוסים היו להפנות את שאלותיהם אל הקאדי בלבד...

הרמב"ם, מצידו, השתדל להתעלם מן המתרחש בלשכתו של הקאדי. הבליהם של חכמי דת המשוגע - כפי שמכונה "נביא" המוסלמים בכתביו - היו עליו לזרא.

אלא שבאחד הימים אירעו שני מקרים, שגרמו לרמב"ם לחרוג ממנהגו. שעת בוקר היתה זו. לשכתו של הקאדי המתה אדם, ולשכתו של הרמב"ם, להבדיל, היה גדושה אף היא בשואלים, תלמידי חכמים ופשוטי עם.

ולפתע בקע מלשכת הקאדי קולו של השואל, מוסלמי נבצר: "יא סידי (אדוני), אשאלה ממך שאלתי. כאשר כרעתי על ברכי לתפילה, נגעה ידי בלבושו של יהודי, מה עליי לעשות?"

הקאדי שקע בהרהורים, אכן, שאלה חמורה. "ובכן", כחכח בגרונו, "עליך לרחוץ את ידיך שבע פעמים. אחר תשוב ותתפלל שנית ומי יודע, אולי תתקבל תפילתך ברצון..."

בְּאֵי לשכתו של הקאדי המהמו בהתפעלות נוכח פסק ההלכה המעניין, בעוד השואל ממחר לתור אחר כד מים, לרחוץ ידיו ולכרוע ברכ.

ואילו בלשכתו של הרמב"ם שררה מבוכה. תשובתו של הקאדי עוררה, כצפוי, זעם בלב הנוכחים. והנה, בטרם הספיקו הרמב"ם ושואליו להסיח דעתם מן השואל הראשון, והקול, קולו של ישמעאלי אחר, נשמע: "יא סידי, יא קאדי, בשעה שסיימתי את תפילתי, אחרי הכריעה החמישית, הרמתי ראשי והנה הביטו עיני בעינו של יהודי, מה דין תפילתי?" הפעם היה הקאדי מהיר וחד כתער. "תפילתך שבה ריקם!" פסק, "מהר, כרע ברכך והתפלל שנית. והיזהר והישמר שלא יביטו עיניך בעינו של יהודי..."

הרמב"ם ותלמידיו חרקו שן. האומנם? האם עד כדי כך מזולזלים ומושפלים ישראל בין האומות?! "לא אוכל לעבור על כך בשתיקה!", לחש הרמב"ם לעצמו ובמוחו כבר נרקמה תכנית כיצד להשיב לאותו קאדי מרושע מנה אחת אפיים.

כעבור כמה שעות, לאחר שאחרוני השואלים עזבו את לשכתו, קרא אליו הרמב"ם שניים מתלמידיו והורה להם את אשר יעשו... אתא לילה וגם בוקר. ולמחרת, בשעה שרבים מתושבי פס התגודדו על שתי הלשכות, ניגש תלמידו של הרמב"ם אל רבו ושאל בקול רם, שנועד לאוזניהם של באי לשכתו של הקאדי: "רבנו, מצאתי עכבר מת בכד השמן שבמרתף ביתי. מה דינו של השמן?" "השמן מותר באכילה, ללא כל חשש ופקפוק", השיב הרמב"ם, אף הוא בקול רם, "אם תרצה תוכל גם לסחוט את טיפות השמן מן העכבר..."

ויהי אך יצוא יצא השואל הראשון, והשואל השני, אף הוא תלמידו של הרמב"ם מאמש, נכנס ושאל בקול גדול: "ילמדנו רבנו, גוי הכניס אצבעו לכד היין שלי, מה דינו של היין?"

"היין אסור בשתייה ובכל הנאה", הגביה הרמב"ם את קולו, "ואף כד החרס אסור בשימוש! שפוך את היין על הקרקע ונתץ את כד החרס!"

תלמידיו של הרמב"ם התגנבו מן המקום ונעלמו כלעומת שבאו, ובלשכת הקאדי קמה מהומה רבתי. האומנם?! הכיצד יעז חכם היהודים לבזות כך את דת האיסלאם?! מגעו של גוי חמור, מאוס ומשוקץ, יותר מאשר נבלת עכבר?! נכבדי העדה המוסלמית, שנכחו בלשכתו של הקאדי, רתחו מזעם על הפגיעה החמורה בדתם. ואילו הקאדי, שנוכחותו של הרמב"ם האפילה עליו גם בקרב קהל עדתו, מצא הזדמנות לסלק את הרמב"ם מדרכו.

"הראיתם את היהודי הזה?! רעם קולו בדברו, "הוא אינו בוש לבזות את דתנו, בקהל עם, ברחובה של עיר!" הקאדי שלף מאי שם קלף וקולמוס, נכבדי המוסלמים התבקשו להרצות את עדותם, ולבלר הלשכה הנאמן העלה את העדויות על הכתב.

אף הקאדי עצמו הצטרף והוסיף את עדותו, ולבסוף כתב את המלצתו המנומקת, כי אחת דתו של בווה האיסלאם - למות ולעבור מן העולם.

האיגרת נכתבה ונחתמה בטבעת הלשכה, והקאדי קם ממקומו, ניער את גלימתו ומחא כף אל כף. "פרק הדיינים הסתיים להיום!" קרא, משימה חשובה עד מאוד עמדה בפניו, והוא לא התכוון לבזוז זמן לשווא.

שעה קלה לאחר מכן כבר עמד הקאדי בהיכלו של המלך, מלווה בנכבדי העדה. "אדונו המלך, המרום על כל תהילה", פתח בדברי חנופה, "הא לפניך עדות כתובה וחתומה, על מעללי של חכם היהודים, ברחובה של עיר!"

המלך נטל את האיגרת לידי וקראה בעיון, והסומק הציף את לחייו אט אט. המלצתו החד המשמעית של הקאדי התקבלה על דעתו ללא עוררין. אכן, חכם היהודים צריך לסיים את חייו, לאלתר, ובשריפה!

חייליו של המלך שהופיעו ברחוב הראשי של פס לא בישרו טובות. הם צעדו היישר לעבר לשכתו של הרמב"ם, והיהודים שנכחו במקום ניחשו במה מדובר.

צמד פסקיו של הרמב"ם כבר עשה לו כנפיים בכל העיר, ויהודים ומוסלמים דשו בכך בעיני רב.

"בוא איתנו!" פקדו החיילים קצרות, הרמב"ם נשק לספריו, קם ממקומו והרגיע את תלמידיו. "וה' אתנו אל תיראום", נקט בלשון הכתוב, "מי שעשה ניסים לאבותינו, הוא יעמוד בעזרנו ויצילנו מכל רע"...

התהלכה שהתלוותה לרמב"ם גדלה מרגע לרגע, יהודים ומוסלמים כאחד צעדו אל הבמה שהוכנה סמוך לחומת העיר. שם, לעיני המלך, אמור היה הרמב"ם להיות מושלך אל כבשן האש.

יהודי פס לחשו תפילה ומחו דמעה, מקווים ומייחלים לראות בישועת ה' כהרף עין. וערביי העיר צעדו ברגשות מעורבים. שנאת ישראל, ששכנה בליבם באופן קבע, נאלצה להתמודד הפעם עם הערצה בלתי מוסתרת לרבים של היהודים.

הרמב"ם ניצב בגאון אל מול הבמה. המלך ישב על כסאו והביט בו בזעם, והקאדי שישב לצידו השתדל עד מאוד להסוות את חדותו.

"ביזית את דת האיסלאם, לעיני המון העם!" הקריא המלך את פסק הדין, "אחת דתך להמית! הנה, המדורה הגדולה כבר מוכנה!"

המלך הורה לחייליו, והללו ניגשו אל הרמב"ם, נטלוהו בזרועותיהם והובילוהו אל מדורת ענק שבערה בסמוך. אחד החיילים אחז תחת בית שחיו חבל עבה, בו התעתד לקשור את הרמב"ם סמוך ונראה למקום המדורה ולהטילו אל האש.

החיילים קרבו אל האש, והמון העם עצרו את נשימתם. אולם לפתע אירע דבר נורא. לשונות אש ענקיות פרצו לפתע מתוך המדורה ודהרו לעבר הקבוצה הקטנה.

צווחות אימים נשמעו ונראה היה כי האש שורפת ומכלה את הנדון למוות ואת האוחזים בו.

אולם לפתע נסוגה האש באותה מהירות בה פרצה, ולעיניהם הנדהמות של המון העם, התגלתה דמותו של הרמב"ם לבדה, ניצבת במלוא הדרה, בינות לגוויותיהם החרוכות של החיילים המוטלות ארצה דומם.

המלך התעשת ראשון. "תפסוהו!" קרא לעבר חייליו שנצבו למרגלות הבמה, "תפסוהו מהר! אל תניחו לו לברוח!"

שלשלאות ברזל צצו בידי החיילים. הם פתחו בריצה לעבר הרמב"ם ונעצרו במרחק מה. איש מהם לא רצה לקפח את חייו בשריפה.

על רקע המדורה הבווערת מאחוריו, נראה היה הרמב"ם כנביא אלוקים. אבל החיילים, מוסלמים עזי נפש ועזי פנים, לא נסוגו. הם השליכו את שלשלאות הברזל בתנופה עזה, כשהם מבקשים לכרוך את שלשלאות הברזל סביב צווארו וגופו של הרמב"ם ולגוררו אליהם.

אך ראה זה פלא, שלשלאות הברזל חזרו ונכרכו בחוזקה סביב צוואריהם של החיילים שהשליכו אותן.

הקאדי והמלך קמו מכיסאותיהם בבהלה. מראה החיילים הנחנקים ומחרחרים למוות, תחת שלשלאות הברזל שלהם, היה כחלום בלהות.

אך השניים, שונאי ישראל מובהקים, לא אמרו נואש. המלך ירד בעצמו מן הבימה וזירז את חייליו הנותרים: "מהר! מהר! תפסו את החכם היהודי!"

לחיילים לא היה זמן רב להחליט איזו מיתה עדיפה, מיתה משונה בניסיון ללכוד את הרמב"ם, או מיתה אכזרית כמורדים במלכות, רגליהם נשאו אותם כמאליהם לעבר הרמב"ם.

ואז, לפתע פתאום, נשמעה שאגה מקפאיה. השאגה בקעה מפיו של אריה אימתני, שהגיח מאחד היערות הסמוכים וכרע ברך לצידו של הרמב"ם.

דממה השתררה, המלך החוויר כסיד והקאדי מולל באצבעותיו בעצבנות. ההמונים שנקבצו במקום נסוגו לאחור בבעתה, וחייליו של המלך הרפו אחיזתם מחרבותיהם וקפאו על עומדם.

הרמב"ם עלה על גבו של האריה, וזה התרומם מרבעו ויצא בדהרה מן העיר...

מחוץ לעיר ירד הרמב"ם מעל האריה, ומשם החל מסעו למצרים, אולם הניסים המופלאים שאירעו עמו נחקקו בזכרונם של תושבי פס, יהודים וגויים כאחד, למשך עוד שנים ארוכות.

שלושה שערים היו בחומת העיר. סמוך למקום בו התרחשו שלושת הניסים, ושלושתם נקראו על שם המאורע.

השער הראשון נקרא "שער האש" על שם האש שכילתה את מלוויו של הרמב"ם, השער השני נקרא "שער השלשלאות" על שם שלשלאות הברזל ששבו על צוואריהם של החיילים, והשער השלישי נקרא "שער האריה" על שם האריה שהוביל את הרמב"ם אל מחוץ לעיר.

***

יסוד מופלא זה, עליו נסוב מאמרנו אודות עבודת ה' הנובעת מפנימיות האדם אשר לא קרבה כלל לעבודה אשר ביסודה חיצונית בלבד, דבר שלמדנו מעבודת הקרבנות כאמור, ובמבט האמונים של האדם אשר מחויב להשריש בליבו פנימה, רואים אנו מהשתלשלות מאורעות המגילה וניגע בנקודה אחת יסודית, ונביא את הדברים בחלקם בצורה הממחישה את השתלשלות העניין, כאשר שורשי הדברים מיוסדים על פי דברי הגרש"ר הירש.

והגם שאנו כבר עומדים לאחור ימי הפורים, עדיין המסר היוצא מהמגילה אקטואלי גם לימינו, בכל זמן. וכפי שניווכח לראות להלן:

הזמנה אישית מאת המלך אחשוורוש

הדפיקות על דלת הבית באותו בוקר גרמו ללבבות להחסיר פעימה. משרתי המלך מצוחצחי מדים ניצבו מעבר למפתן, פניהם חתומות, בידיהם איגרת אישית מאת המלך. על הטבעת ההדורה, שחתמה את האגרת מוטבעת היתה הסיפורה שלוש, ובסקרנות מהולה בחשש ניתקו אותה בני הבית ופתחו את גלילת הקלף. חיוך עלה על שפתותיהם, ליבם התרחב משמחה. האיגרת לא היתה אלא הזמנה אישית של המלך ירום הודו, שקורא לכל תושבי עיר הבירה למשתה בחצר גינת הביתן. שבעה ימים תמימים של שביעה וסביאה נכוננו להם, להטעים את בני מעיהם ממיטב תוצרת המטבח המלכותי ולהרוות את גרונם מהטובים שביינות מרתף המלך העתיקים.

החגיגות בעיצומן, כולם מוזמנים

חצי שנה כבר סופגים בני העיר שושן אל קרבם את הריחות המבהילים מחצר המלך, שומעים את הצלילים ואת הקולות העולים מארמונו החוגג. מאה ושמונים ימים של משתאות רצופים ערך המלך לכל שריו ועבדיו, לציון שלוש שנים למלכותו, שנים שבהן הרחיב והגדיל את הגבולות הטריטוריאליים של ארצו וצבר עושר דמיוני. עם תום סבב החגיגות הראשון, שערך לשריו ולעבדיו, רוצה כעת המלך לחגוג יחד עם אנשי העם הפשוטים, תושבי שושן הבירה, ולהעניק להם מאוצרו הטוב (עי' אסתר רבה ב, ה). החיים בעיר נעצרו, סדרי היום השתנו. נהירה של אנשים, שלבשו את מיטב מחלצותיהם, הורגשה היטב ברחובות לכיוון חצר המלוכה. העיר לבשה חג, והפעם - חגם של העם שבשדות...

במבט שטחי מצטייר אחשוורוש לעיני הקורא במגילה כאישיות שאינה גרועה כלל ועיקר, כמלך שמבכר יופי ופאר חיצוני על פני קול צחצוח חרבות ותופי מלחמה. מלך חסד הוא נראה, כשמגיעה העת לחגוג, מקיים הוא בדבקות את הציווי: "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח), ומשתף את שריו ועבדיו וכל עמו במשתה שאותו הוא עורך. הוא עממי, מחובר לבני העם הפשוטים, שמהם אף הגיע. הוא אינו שותה לבדו, כל השרים והעבדים נקראים לשבת עמו אל שולחן התענוגים, למגדול עד קטן. הוא מכין בעבורם מיטות זהב וכסף, פותח את כל אוצרותיו המופלאים. ולא זו בלבד, אלא כשליבו מתרוגן בקרבן, הוא משחרר את נתיניו מהמיסים הכבדים ומעניק ממתנותיו - "והנחה למדינות עשה ויתן משאת כיד המלך" (אסתר ב, יח).

מדיוניות החוק והמשפט - האמנם?

הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל (מובא ב'כתבי הרב הירש', טבת-שבט-אדר, עמ' 148) מעלה שאלה זו בהרחבה: "אפילו אישיותו של אחשוורוש אינה נראית כה גרועה, נראה הוא כחובב ברק תפארת. ברם, על כל פנים, טוב יותר מצבם של העמים, כששריהם שמים את גאוותם בפיתוח תפארת שקטה, מאשר בשאיפתם לתפארת דמים של כבוד המלחמה. חובב הוא משתאות ומשחקים, אולם אין הוא משתעשע לבדו. הנאתו אינה רק בתתו גם לשריו ופרתמיו להשתתף בשעשועיו, אלא בעממיות ואהבת הבריות שקשה למצוא דוגמתה. אינו חושב שיצא ידי חובתו כלפי העם, כשסועד הוא עם גדולו לעיניהם, ונותן לעם ליהנות ממראה סעודת שרים. לא, אלא מזמין הוא את העם עצמו, את כל תושבי הבירה לקחת חלק בסעודתו, למגדול ועד קטן, ומכבד אותם שבעת ימים בחצר גינת ביתן המלך, ממש 'כיד המלך' (אסתר א, ז). כל פעם שהשמחה במעונו, משמח הוא גם את עמו". היכן עוד נתן למצוא מלך לבבי ונחמד לבני עמו כמו המלך הזה?

די לנו במבט על דרכי המשפט במלכות אחשוורוש, הניבטות מתוך דברי מגילת אסתר, כדי לגרום לנו השתוממות נוספת, כפי שממשיך הגרש"ר בדבריו (שם):

"בכל מקום מייחסים ערך רב ל'דת ודין', פירוש הדבר כי בשום פנים אין לפנינו כאן שלטון יחיד עריץ, בלתי מוגבל, אלא כי המדינה 'בדתי פרס ומדי' (שם, פסוק יט) שבכתב וביודעי דת ודין' (שם, יג) שלה מצד אחד, וביספר הזכרונות דברי הימים' (שם, ו, א) שלה מצד שני, כל אלה עושים רושם של מדינה חוקית".

המלך אחשוורוש, אפוא, אינו דיקטטור עריץ, השופט את נתיניו ככל העולה על רוחו ועל פי מצב רוחו. הוא מקפיד להתייעץ תמיד עם "החכמים יודעי העיתים" (שם, פסוק יג), עם אלו "היושבים ראשונה במלכות" (שם, פסוק יד) ועם כל "ידעי דת ודין". יש לו גם ספרי זכרונות, לכתוב בהם את כל מי שגמל עמו חסד. אחשוורוש גם מלך ליברלי, המכבד את חופש הפרט ואינו כופה על "דת ודין", אלא כל איש ביד רמה שורר בביתו ומדבר כלשון עמו (שם, פסוק כב). כשנעלעל בדפי ההיסטוריה ונפגוש מלכים עריצים, סדיסטים, תאבי מלחמות ודם, החיים על חרבם ועל האינסטינקטים החייתיים שלהם, ייראה בעינינו אחשוורוש כצדיק בסדום, כטלית שכולה תכלת, טוב ומטיב לבריות ומייסד שלטון של חוק וסדר, המנהיג הנהגות ברוכות וישרות של אמת ושל יושר, של הסברת פנים ושל הארת פנים, של ביטחון והשקט ובטח.

האמנם???

האשליה האירופאית מתפוצצת

במדרש רבה מובא :

"רבי תנחומא ורבי חייא אמרין, ורבי ברכיה בשם רבי אלעזר המודעי, המדרש הזה עלה בידינו מן הגולה, בכל מקום שנאמר: 'ויהי בימי' - אינו אלא צרה (ויק"ר יא, ז: ע"י מגילה י, ב)", ומגילת אסתר - הלא פותחת במילים "ויהי בימי אחשוורוש" (אסתר א, א), ימיו של אחשוורוש מתוארים אפוא כימי צרה, מדוע?

נפליג שמונים שנה לאחור, ונגיע לחופיה של מדינה אירופאית שורשית. שוכן בה עם משכיל, מנומס, מתורבת ומכובד, חוק ומשפט הינם נרות לרגליו, סדר וניקיון לחם חוקו, לא תראה שם אדם העוקף את זולתו בתור, לא תמצא מי שיזרוק פסולת על המדרכה או ירעיש בשעות המנוחה. אם דרך אי מי בטעות על רגל חברו, יזדרז הוא להתנצל ולהביע חרטה על חוסר הזהירות שלו. כבוד הדדי, סובלנות וסבלנות שולטים בכיפה ויוצרים את התחושה כי הגענו לחבל ארץ דמיוני, כזה אשר הוא מושא חלומו של כל אדם שוחר אמת וצדק, למדינה של נימוס וכבוד, אשר אין בה אדם הפוגע בזולתו ולו כמלוא נימה.

שנים בודדות תחלופנה, והאשליה תתנפץ בקול רעש גדול. האנשים המכובדים, המנומסים והמתורבתים, יתחמשו בשנאה תהומית ובלתי מוסברת לעם הנצח. הם יקחו לידיהם מכוונות הרג משוכללות וישחטו, ישרפו ויהרגו במיתות משונות אנשים נשים וטף, לא יחמלו על זקן ולא על עולל רך.

וזו אותה מדינה - גרמניה.

אותו עם מנומס ומתורבת - הפך לעדר חיות אדם שוחר לטרף, אשר הרג ורצח הם לחם חוקו, אותה דרך חיים של משפט, חוק וסדר, אשר התוותה להם תמיד שמירה על ערכי המוסר - היא שהורתה להם כעת לנפץ אותם. וגם בהיותם בגיא צלמות, לא איבדו חיות הטרף את גינוני הכבוד המתועבים שלהם... העיד יהודי, אוד מוצל מאש, שבעיניו ראה חייל נאצי מפלוגת המוות, כשהוא מסייע ליהודי ישיש ותומך בו בדרכו האחרונה לעבר תאי הגזים.

ישאל השואל - איך ייתכן הדבר? איך הפך עם שלם את עורו, ומאנשי מוסר, נימוס ודרך ארץ, הפכו למפלצות איומות, למרצחים שפלים?

'הפתרון הסופי' בנוסח המן

דבריו של הגרש"ר הירש, שמסביר בחדות לשונו את פשר אישיותו של אחשוורוש, שופכים אור על הגדולה שבתעלומות. כשנחקר בדרכי הנהגתו של אחשוורוש ונעמיק יותר בדברי המגילה, נגלה לפתע את הסתירה הגדולה, הגלומה באישיותו ההפכפכה. ברגע אחד גוזר הוא כליה על אומה שלמה, ללא שהות, בלי משפט ובלעדי זכות שימוע - קובע את קביעתו ושולח אגרות לכל מדינות מלכותו: להשמיד, להרוג ולאבד טף ונשים ביום אחד (אסתר ג, יג), ובכללם את האיש אשר הציל את חייו. מה עשו בני אותו עם? במה חטאו? מאומה. שר מקורב לחש משהו על אזנו, ביקש את רשותו, ובתוך רגעים אחדים - מסע השמדה שטני יוצא לדרך, תעשיית 'הפתרון הסופי' רח"ל בעצומה. אז מי הוא אחשוורוש, מלך רחום או אדריכל מוות שטוף אכזריות?

את פשר הדברים נבין כשנגלה את מה שעומד מאחורי המעשים, כשנחשוף את הכח המניע אותם. יכול אדם להיראות כלפי חוץ כרחום וחנון, כבן תרבות, כשלמעשה הוא מפלצת איומה, כי הכח המניע אותו הוא אינסטינקט חייתי. בנסיבות מסוימות יתאים לו להתנהג כבן תרבות, ובאחרות - יחשוף את טלפיו. כך מבאר הגרש"ר הירש (שם, עמ' 149) את מזגו של אחשוורוש: "כל העדינות וההשכלה תכליתן רק בהנאות גשמיות. באיזו תאוה מחוכמת ממלאים אחר היצרים החושניים, ומטפלים בענייניהם בכל הרצינות ובכל התכולה הדרושה אף לעניין מדיני חשוב ביותר".

ועתה נסב את תשומת ליבנו אל המניעים שמאחורי התנהלותו - האישית, המדינית והציבורית של המלך אחשוורוש. את הכל עשה אך ורק לתועלת עצמו, מילוי תאוותיו, לסיפוק יצריו. לא טובת התושבים עומדת נגד עיניו, לא ערכי יסוד של חוק וצדק, לא השקפת עולם בהירה ומוצקה. רדיפה אובססיבית אחר החומריות והתענוגים - היא שמנחה אותו בדרכו, היא שמעצבת את 'משנתו' המדינית ואת מוסדות ממשלתו הרחבים.

קורעים את המסכה

הדבר דומה למה שטען רבי שמעון בר יוחאי, מול טענת האומר: "כמה נאים מעשיהן של אומה זו - תיקנו שווקים, תיקנו גשרים, תיקנו מרחצאות. נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתיקנו - לא תיקנו אלא לצורך עצמן" (שבת לג ע"ב).

אכן, זה ההבדל בין פעולה נכונה, טובה ואמתית, לבין אורח חיים מזויף, שלעיתים עשוי להיראות כנוצץ וזוהר, אך בתוך תוכו, בפנימיות, רקוב הוא ונעדר אמת וצדק. סופו של הזיוף להתגלות, כמובן, ולהוכיח לעיני כל את ההעדר הגדול, את העטיפה הכוזבת. גם בנוגע לחוק ולמשפט של מלכות אחשוורוש כך הם פני הדברים, כפי שכותב (שם) "והחוק והמשפט? אמנם קיימים החוקים הכתובים, ברם אך צורה חיצונית היא זאת, הכל עומד רק לשרות התאוה, ההתרגשות, מצב רוחו של השר".

אם אך ורק טובת עצמו היא שמנחה אותו בדרכו, לא יטפל אפוא, כי כשיורו האינטרסים על אכזריות חייתית - לא יהסס המלך לאמץ אותה. הגרש"ר (שם) מביא לכך דוגמאות:

"להעלות אדם לגרדום, אשר אחד המקורבים למלכות אינו מרצה ממנו, לשם כך אין צורך אלא בביקור בשעות הבוקר בבית המלך. ועוד - השמדת עם שלם, אנשים, נשים וטף, יוצאת לפועל מטעם המדינה בחותמת טבעת פשוטה, בשם המלך. אף אחשוורוש זה עצמו, שהוא כפי הנראה אדם בעל המזג הטוב ביותר בעולם - משתנה הוא מן הקצה אל הקצה כשבוערים בו חמתו ויינו, ותלוי כל דבר במצב רוחו הרגעי. כדי להמליץ, בשם האנושיות והצדק, על הצלת נפשם של אלפים חפים מפשע, צריכה המלכה לכוון למצב רוחו הנוח בעת המשתנה ולהפתיעו בו ברגע".

לאור אותם דברים, נבחן גם את חיות הטרף הולכי על שתיים, הנאצים ימ"ש, צמאי הדם. מה עמד מאחורי פעולותיהם? מה הניע אותם בדרך החיים המנומסת, לכאורה, המעוגנת בחוק וסדר? לא ערכים אבסולוטיים של אמת וצדק, לא ערכי נצח של חוק ומשפט, אלא טובת עצמם, התועלת שלהם. וכשהגיעה נקודת המבחן, כשעלה לשלטון מטורף צמא דם, הוא הצליח בקלות לשלהב את היצרים האפלים שבהם, והתוצאות חקוקות בדם ובדמע על לוח ההיסטוריה.

לשהות בצילו של ניצול שואה

מספר פעמים יצא לי לשוחח עם ניצולי שואה, לשמוע אותם, להיות קצת שותף למידע מכלי ראשון של אלו שעברו את התופת הנוראה, המכנה המשותף בין כולם היה ללא ספק הקונפליקט הבלתי נתפס שהיה קיים בתדר מזעזע אצל הגרמנים ימ"ש בין הנאורות והנכבדות, סדר וניקיון, כישרונות ואינטליגנציה מצד אחד, לבין שחיתות שפלות וחייתיות בלתי נתפסת מאידך, הוא אשר הזכרנו, למי אשר ענייני החיים לא מבטאים אלא רק נראות חיצונית, צורך עצמי ואנוכיות, אין סתירה בדברים כלל. והדברים ארוכים וידועים, חרוטים בדם ליבה של אומתנו.

דואג לשלום עמו או לעצמו

ואכן, מקרים אלו קורעים את המסכה מעל פניו של המלך אחשוורוש ומציגים אותו כשליט אשר המשפט כלי המשחק הוא בידיו, ואשר עושרו, גדולתו ואף עמו, אמצעי הם בידיו למילוי תאוותיו. לא דאגה כנה לנתיניו מנחה אותו, לא שלומם של בני עמו מוביל את החלטותיו, אך ורק טובת עצמו נגד עיניו תמיד, וכשייווצרו תנאים מתאימים - מסוגל הוא להורות על השמדת עם בלי להניף עפעף. השתלהבות היצרים ומצב הרוח שלו - הם חזות הכל, והם שמנחים את כל תהליך קבלת ההחלטות בחצרו. החיבור אל העם הוא רק בזמן שזה מתאים למלך, כשזה מסתדר עם רצונותיו ותשוקותיו, כשמשרת הדבר את סיפוק מאווייו. אבל כשהמלך אינו חפץ בהתחככות עם העם - הניתוק הוא מוחלט, ועונש מוות אכזרי צפוי למי שיזכיר את קיומו לפני המלך אשר לא ייקרא - "אחת דתו להמית" (אסתר ד, יא).

ראשי ממשלות 'ידידותיים'

התנהלותו של אחשוורוש, בממלכת פרס ומדי העתיקה, לא נותרה רק על דפי ההיסטוריה ובין גוויליה הקדושים של מגילת אסתר, חיה היא ונושמת, מתקיימת עד ימינו אנו, ומלמדת אותנו פרק בהבנת העולם וביחסנו למנגנוני ההנהגה של העמים סביבותינו. "ויהי בימי אחשוורוש" (אסתר א, א) - פותחת המגילה, ומתארת לנו לא רק את מה שהיה, אלא גם את מה שעודנו מתרחש. כותב זאת הגרש"ר (שם) בפתח מאמרו: "ויהי - ויהי מהו? עֵבֶר הוא, שאנו משקיפים אליו בצורת עתיד. 'ויהי' אינו רואה בעבר דבר שנגמר כבר, אלא כאשר דבר שכבר נהיה נמצא עדיין בתוך התהוותו".

בשורותיה של מגילת אסתר, המתארת את אחשוורוש הרם והנישא, את עושרו וגדולתו, מקופלת השקפת עולם, הפותחת בפנינו אשנב הצצה למה שמתחולל בקרבם של כל מנהיגי האומות ומסתתר מאחורי פעולותיהם. אותו לקח שלמדו על בשרם בני ישראל יושבי שושן הבירה, כמו אלו שישבו במאה עשרים ושבע מדינות, מתאים גם לנו, בדורנו אנו, ועוד נוסף לשאתו ולהעמידו מול עינינו עד ביאת גואל צדק.

אפילו נשיא או ראש ממשלה 'ידידותי' לעם ישראל - פועל מתוך נגיעות אישיות, שעלולות להתהפך ביום אחד בהיר לכיוון הנגדי. "אשור לא ידענו, על סוס לא נרכב", כדברי הפסוק (הושע יד, ד), והוכחות רבות לכך סיפקה - ועוד מספקת - ההיסטוריה של עם ישראל. לא צדק ולא חסד נמצאים אצל אומות העולם, רק קנאה, תאוה וכבוד, אשר הם הם המושכות המנהיגות את המלוכה. כל עוד אנו נמצאים על מפת האינטרסים שלהם - יהיה זה לחסד, ואם לאו - לשבט, חלילה.

אין לנו על מי להישען

לצד פניו האמיתיות של אחשוורוש, המשכפל עצמו מדי דור, ועל רקע הזיוף שהתגלה במערומיו, זכה עם ישראל בזמן מרדכי ואסתר לחזות באמת המוחלטת, שנבטה מהתורה ומאור האמת שזרח ממנה, כהמשך דבריו של הגרש"ר (שם):
 "ברם נודעה להם נאמנותה של מלכות שמים, השומרת עליהם. למדו להכיר את הדרך היחידה, בה יכולים הם ללכת עלי אדמות במאות השנים, בתוך כל המצוקה המזהירה הזאת. למדו לשמוח בכוונה כפולה ומכופלת על האור שבתורתם, על שמחת יום טוב שלהם, על ששונם ויקרם. למדו ברצינות מוחלטת לשאוף להיות ליהודים, ורק יהודים, לעיני השרים והעמים, ולמצוא את אורם - בתורה, את שמחתם - בחגיגה, את ששונם - בבריתו של אברהם אבינו ואת יקָרם - בקיום המצוות. ואם, על אף כל הצרה שהיתה, צפויים להם עוד מאות בשנים, שבהן חזר ונשנה אלף פעמים מעשה אחשוורוש והמן העתיק, אם בכל זאת מוכרח לומר כל מי שמכיר את עברנו כי 'ליהודים היתה' (אסתר ח, טז) - אף בשנות תולדותיהם האפלות ביותר 'אורה ושמחה וששון ויקר!' (שם) - הרי אומר לנו מעשה זה, המתגלה לעינינו מחדש מדי שנה בשנה - 'ויהי בימי אחשוורוש', לקח זה למדו, במורא ופחד, בימי אחשוורוש".

בכל שנה ושנה, כשקוראים לנו את המילים "ויהי בימי אחשוורוש" (אסתר א, א), נזכר כי אין לנו על מי להישען, לא על מלכים ושרים, לא על עמים וארצות, לא על מדינות ובריתות, כי כולם כאחשוורוש המה - ברגע אחד אוהבינו וחפצי טובתנו, ובמשנהו חושפים שיני טרף לעומתנו. אך ורק על תורתנו הקדושה עלינו להישען, על אבינו שבשמים (סוטה מט ע"ב), שהוא תמיד איתנו, נושא אותנו על אברתו ומסוכך עלינו מפני כל צרה וצוקה.

אבן בוחן בין יהודי לגוי

אותו הלב אשר דיברנו אודותיו אשר יכול להכיל שני ניגודים, חמלה ודאגה לאחר מחד, ואנוכיות ואכזריות עד כדי הרג וחורבן מאידך, באופן שאין סתירה בין הדברים, מהווה את יסוד ההבדל הקיומי שבין גוי ליהודי.
 וכבר העידו חז"ל (יבמות עט, א), כי אחד המאפיינים של עם ישראל כיהודים הוא היותם ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים. וכל שיש בו שלושה סימנים הללו - ראוי להידבק באומה זו.
 הביטוי 'סימנים' משמעותו, שתכונות אלה משמשות סימן לדבר אחר, לתכונה עיקרית ומהותית של עם ישראל. מהי תכונה זו שעליה הסימנים מורים? זוהי תכונת ההתבטלות. יהודי, בעצם מהותו, חש התבטלות כלפי הקב"ה, וכפי שאמר אברהם אבינו: "ואנכי עפר ואפר".

מתוך אותה התבטלות נובעות התכונות שהן ה'סימנים' שלה: היהודי הוא ביישן, רחמן וגומל חסדים. זה הוא סדר הפעולה של יהודי: בוש - היא טבע הנפש, רחמנות - רגש בלב, וגמילות חסדים - מעשה החסד בפועל. הבושה מבטאת את נקודת ההתבטלות בגלוי, ולכן היא הסימן הראשון. היא גורמת ליהודי להיות רחמן, ומידת הרחמנות מניעה אותו לפעול בגמילות חסדים.

חסד של גוי

בנקודה זו טמון ייחודו של עם ישראל לעומת העמים האחרים. גם בני אומות העולם גומלים לעיתים חסד, אך אצלם אין הדבר נובע מהתבטלות אלא להיפך, מגאווה. וכך אומרים חז"ל (בבא בתרא י, ב): "כל צדקה וחסד שאומות העולם עושים - אינן אלא להתייחר בו".

הגאווה יכולה אפילו לעורר לעיתים רגשות של רחמנות. הואיל והאדם חש עצמו גדול ומרומם, הוא רואה בזולת איש שפל, הזקוק לרחמים, והוא חש הנאה ותחושת גדלות מעצם הרחמים והחסד.

אולם החסד של יהודי נובע, כאמור, מרגשות של התבטלות. מכיון שאיננו מרגיש את עצמו כמציאות עצמאית, אלא הוא בטל לגמרי כלפי הקב"ה, הוא חש צורך עמוק לעזור לעוד יהודי. מתוך תחושת ההתבטלות הזו הוא מרחם על כל מי שחסר לו דבר מה. זה הסדר בדרך כלל, שמתוך הבושה מגיעים לרחמים ומתוך הרחמים לגמילות חסדים בפועל. יש גם מצב הפוך, שדווקא מתוך הרחמים מגיע יהודי לידי בושה.

יהודי יודע, שעצם העובדה שחברו עני והוא עשיר, הרי זה כדי לזכותו במצות הצדקה. שאם לא כן, מדוע הקב"ה, שהוא זן ומפרנס לכל, יצר מצב שהוא עשיר ואילו חברו עני. אין זאת אלא שהקב"ה רוצה שפרנסתו של חברו תגיע דווקא על ידו, על-ידי שיתן לו צדקה ויגמול עמו חסד.

הכרה זו גורמת לו בושה גדולה, שכן כדי שהוא יוכל לזכות במתן צדקה, צריך חברו לסבול עוני ומחסור! וכך, דווקא מתוך הרחמים על חברו העני, הוא מגיע לידי בושה גדולה ולהתבטלות פנימית ועמוקה
 ונביא מעשה אחד מני רבים המשקף את תכונת הרחמים של עם ישראל:

הצדיק שנשא בעול יהודי מרקש

השנה היא שנת תרמ"א, ובמרקש אשר במרוקו מתהלכים בני העיר בג'ו שפוף ובראש מורכן. חודשי החורף חלפו להם בזה אחר זה, וגשמי ברכה טרם הרוו את האדמה הצחיחה. בורות המים התרוקנו כמעט עד לתחתיתם, ובמקום זרעי הדגן שהתייבשו באדמה, נבטו זרעי פחד ואימה בליבותיהם של תושבי האזור.

תושבי מרקש, יהודים כמוסלמים, היו אחוזי חלחלה. מכת הצמא אינה מבדילה בין דם לדם, ובלבבות פשטה תחושה נוראה כי הקיץ הקרוב עלול להיות קטלני במיוחד. החורף היבש והשחון עומד לחלוף מן העולם, אולם מה יבוא בעקבותיו? קיץ גשום? רק מעצם המחשבה על היובש המוחלט הצפוי להם, דבקה לשונם של תושבי מרקש לחיכם, וצימאון עז הציק להם בגרונם. "מה יהיה?" לחשו זה לזה, "מה יהיה?" ולאיש לא היתה תשובה.

אילו היה מדובר בצימאון גרידא, ניחא. תושבי העיר היו פועלים כדי להביא מים ממרחק, וכל בית אב היה מקבל מים במשורה, תמורת תשלום מפולפל. אלא שהיובש הביא בכנפיו צרות נוספות. מחלות קשות החלו פושטות בעדרי הצאן והבקר הכחושים, עקב מזג האוויר היבש, ובשדות המרעה ניתן היה להבחין במאות פגרים מתים, שהפיצו סביבם מחלות וזיהומים.

כמה מתושבי העיר כבר נפלו למשכב, והרופאים שהוזעקו למיטותיהם התנבאו בסגנון אחד: "מזג האוויר היבש והצחיח, הוא הגורם לכל המחלות הללו! אילו היה הגשם שוטף ומנקה את האוויר, לא היו החיידקים מצליחים להפיל איש למשכב..."

יהודי מרקש, אמונים היו על כוחה של תפילה. ישראל נמשלו לתולעת, שאין כוחה אלא בפיה. והם השתדלו והתאמצו. חכמי הקהל קבעו צומות ותעניות, ביטול מלאכה הוכרז בעיר, והמוני יהודי מרקש נקבצו ובאו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, לזעוק ולהתחנן על נפשם.

אפס, דומה היה כי שערי שמים ננעלו לעומתם על מסגר ובריה, תפילותיהם לא התקבלו ברצון, ועננים מבשרי טובות לא נראו באופק.

ובאותה עת, עשה הגאון חכם אברהם שלום חי חמוי, מקדושי ומקובלי ארם צובא, את דרכו בין ערי מרוקו, כשבאמתחתו צרור כתבים.

באותם ימים, כאשר ביקש חכם או פוסק להעלות את חידושיו על מכבש הדפוס, נדרשה לכך מסירות נפש של ממש. יען כי מלאכת ההדפסה דרשה הון רב, מן הסוג שאינו מצוי בדרך כלל בכיסם של תלמידי חכמים ומורי הוראה. אי לכך, נדרשו מחברי הספרים להרחיק נדוד מעירם ומבית מדרשם, להיטלטל בדרכים, בים וביבשה, ולשוטט ביבשות זרות. בין קהילות קדושות, להיפגש עם נדיבי עם ולדבר על ליבם, שיזילו זהב מכיסם ויקדישו מממונם לשם הוצאת הספר לאור עולם.

עם תום המסע המסוכן, כאשר היה מחבר הספר מונה את המעות שתחת ידו ומוצא כי יש בהן כדי שיעור הדפסה, נכונה לו, למחבר, משימה נוספת, עתה היה עליו להפליג לליוורנו שבאיטליה - מרכז הדפוס העולמי באותן שנים - ולהדפיס שם את החיבורים.

גם חכם אברהם שלום חי, פעל באופן האמור. תחת ידו נאספו כמה וכמה חיבורים, פרי קולמוסו, ונפשו איוותה לראותם עולים על מכבש הדפוס שבליורנו, וכך התגלגל עד למרוקו הרחוקה.

האם קרובים אנו למרקש? "שאל חכם אברהם את המוסלמי שרכב על החמור לפניו. השמש כבר נטתה לערוב, והמוסלמי האהיל על עיניו. "לפנינו עוד שש שעות של רכיבה", אמר, "אולם לא נוכל לרכב בלילה, נלון כאן, באכסניה מקומית, ומחר בבוקר נמשיך בדרכנו".

חכם אברהם הנהן בראשו לחיוב. כל גופו כאב ודאב מן הישיבה הממושכת על גב החמור ומטלטולי הדרכים. מעט מנוחה תיטיב עמו.

נכנסו השניים לפונדק דרכים, ובעוד המוסלמי משתטח בפנית המלון ונרדם באחת, הכין עצמו חכם אברהם לתפילה, כמנהג חסידים הראשונים, עוד שעה ארוכה לאחר מכן הזיל דמעות כמים לפני בוראו והתחנן שלא תצא תקלה תחת ידו ורק לאחר מכן עלה על יצועו.

השעה שעת לילה מאוחרת. הכוכבים מנצנצים ברקיע, מעל רחובות מרקש הריקים מאדם. הכל מכונסים בבתיים, נמים את שנתם.

ואז, לפתע פתאום, באותו הרגע, מתעוררים שניים מתושבי העיר, תלמידי חכמים עצומים, מן השינה בבהלה. חלום אחד חלמו, באותה עת ובאותה שעה.

ובחלומם, הופיעו לנגד עיניהם דייני וחכמי העיר שנסתלקו לבית עולמם מזה עידן ועידנים, ואמרו להם כך: "דעו לכם, כי מחר עתיד להגיע אל העיר תלמיד חכם עצום, גאון ומקובל, חסיד וקדוש. אם תכריחוהו להתפלל בעדכם, ירדו גשמי ברכה ושנה זו תיזכר לנצח כשנה טובה ומבורכת!"

החלום היה בהיר וברור, והוא נחקק במוחם של החולמים לפרטיו. הדרך לעמוד על נכונותו של החלום היתה פשוטה. יש להמתין עד למחר ולראות האם יבוא צדיק וחסיד בשעריה של מרקש.

וכך, מתוך ציפייה דרוכה למחר, נעצמו בשנית שמורות עיניהם של שני החכמים...

קרוב לשעת צהריים נראו שני חמורים מתקרבים מרחוק אל העיר. איש לא יכול היה לנחש כי האיש הרוכב על החמור השני הוא לא אחר מאשר הגאון המקובל חכם אברהם שלום חי חמוי. בהגיעם אל העיר שילם חכם אברהם למוסלמי את שכרו ונפרד ממנו לשלום, ושכר שליח להודיע בבית המדרש על הגיעו אל העיר, כנהוג באותם ימים.

הידיעה התקבלה בבית המדרש בשמחה ובחדווה. מרקש היתה מעייך רוחני מתגבר, וחכמיה וגאוניה ששו על כל אורח בר אוריין, הללו נתקבלו בכבוד רב.

המשלחת שיצאה לקבל את פניו של חכם אברהם שלום חי הורכבה משני חכמים, הגאון רבי יהודה שושנה והגאון רבי דוד אביטבול, ושני גזברים.

הארבעה נפגשו עם חכם אברהם חי בשערי העיר, קיבלו את פניו בברכות חמות, ואחר לקחוהו אחר כבוד אל ביתו של הגביר סניור אלבו, שנודע באהבתו ובחיבתו לחכמי ישראל, למען ינוח שם מעט מעמל הדרך.

השמועה עשתה לה כנפיים בתוך שעות ספורות, ושני החכמים החולמים נפעמו. "החלום, חלום אמת הוא!" אחד החולמים היה הגאון רבי מרדכי צרפתי, מדייני העיר. הוא שח על כך לחבריו בבית הדין והשתומם לגלות כי אחד מחבריו חלם חלום דומה להפליא.

"עלינו ללכת אל החכם ולבקש ממנו שיעתיר בעדנו!" אמרו השניים. הם פרסמו את דבר החלום בקרב תושבי העיר, והוסיפו כי מחר בבוקר יעלו אל אכסנייתו של החכם מארס צובא.

ואכן, למחרת, בשעת בוקר מוקדמת, בעוד חכם אברהם שלום חי יושב והוגה בתורה בביתו של הגביר, נשמעו נקישות על הדלת. משרתו של הגביר פתח את הדלת ונרתע הצידה בבהלה. בפתח עמדו הגאון רבי מרדכי צרפתי ואחד מחכמי העיר, ומאחוריהם נראה המון רב, זקנים ונערים.

בתוך רגעים ספורים היה הבית מוצף אדם. "רבנו", פנה אליו רבי מרדכי צרפתי, "אנא, חוס עלינו והתפלל עלינו, לירידת גשמי ברכה!"

"מה אני ומה חיי?" הצטנע חכם אברהם בענוות חן, אבל רבי מרדכי לא הניח לו. "בחלום הלילה נודע לנו, כי תפילתו של כבודו עשויה להתקבל במרומים! אנא, אל יסרב לנו!"

"למה נמות לעיניך גם אנחנו גם אדמתנו? העתר נא בעדנו", השתנק קולו של רבי מרדכי, והמון העם געה בבכייה.

חכם אברהם התכנס בהרהוריו. אחר כך פנה לרבי מרדכי ואמר: "הכריזו נא על ביטול מלאכה, נלך להתפלל בבית העלמין ונוציא ספר תורה לרחובה של עיר, אולי יחוס וירחם ה' עלינו".

שעה קלה לאחר מכן ננעלו כל בתי המלאכה במרקש, ויהודי העיר עשו דרכם, למאיש ועד אשה, לבית העלמין. החיים נקבצו אל המתים.

חכם אברהם שלום חי עבר לפני התיבה ופתח בדברי כיבושין. מוסרו נקב תהומות וירד חדרי בטן, ומילותיו נשמעו באוזני קהל האלפים כתוכחתו של נביא אלוקים.

לאחר מכן ניגש חכם אברהם אל התיבה, הוציא מתיקו שופר, והחל באמירת סליחות. וכל העם עונים אחריו, בלב נשבר ונדכה.

חכם אברהם, המקובל האלוקי, ניהל את התפילה על פי סדר מיוחד השמור עמו. באותו מעמד אמרו הקהל מאה ואחת פעמים "ויעבור", והתוקעים בשופר תקעו מאתיים ושלושים קולות. קולות השופר וזעקות הי"ג מידות ריסקו את הלבבות השבורים בלאו הכי, ויהודי מרקש געו בבכי, פשוטו כמשמעו.

התפילה הסתיימה, והמוני המתפללים, אנשים נשים וטף, נשאו עיניים לחות לשמים. בחיפוש אחר ענני גשם. ידוע ידעו, כי חזקה על תפילה היוצאת מן הלב, שאינה שבה ריקם.

ולפתע ניגש אחד מגבירי הקהל ולחש על אוזנו של חכם אברהם, כי בביתו של אחד מתושבי העיר אמורה להיערך ברית מילה. עיניו של רבי אברהם אורו. "ברית מילה? הבה נלך יחד! נעורר זכות אבות ונתפלל לישועה".

כעבור שעה קלה כבר צבאו כל יהודי מרקש על ביתו של אבי הבן, כשהם מפלסים נתיב לחכם אברהם.

חכם אברהם נכנס ונדמה היה כי אליהו הנביא צועד עמו פנימה. כאשר ערך המוהל את ברית המילה, הרעידו תקיעות השופר את קירות הבית, וקול בכיו של התינוק נתערב בקול בכיים של המתפללים. ובעוד הקהל מתפללים בדמעות, הוציא חכם אברהם את קולמוסו, טבלו בדם המילה, וכתב בדם שם "הוי"ה" על פיסת קלף. על פי כוונת נסתרות הידועות לחכמי המקובלים...

המילה הסתיימה ודממה השתררה. אווירת חדוה הורגשה באוויר. הנוכחים חשו כי השמים נקרעו לתפילותיהם... "נתפלל מנחה!" קרא חכם אברהם, והנוכחים נעמדו על רגליהם, לתפילת מנחה יותר לתפילת נעילה.

מעט יותר מ-48 שעות חלפו מאותו מעמד רב רושם, ובליל שבת, כ' באדר, נפתחו ארובות השמים על יושבי מרקש. גשמי ברכה ירדו ללא הפוגה, הרוו את השדות ואת גינות הירק ומילאו את הבארות על גדותיהם. והעיר מרקש צהלה ושמחה.

לתושבי העיר, יהודים ומוסלמים כאחד, לא היה ספק מי הוא האחראי לירידת הגשמים.

ולמחרת, כאשר צעד חכם אברהם לבית הכנסת, התגודדו ערביי מרקש ביראת כבוד סביבו, הורו עליו באצבע ולחשו בהערצה: "זה חכם הגשמים"... ושם שמים נתקדש ברבים.

לב "גדול" של יהודי "ענק"

הנשיאה בעול של יהודי יכולה להגיע גבוה, כשהוא רגיש בפנימיות ליבו לצורכי זולתו בדאגה אמיתית ופנימית, כפי שיעיד המעשה הבא.

ר' דוד שכטר היה מחשובי חסידי ברסלב בעיר העתיקה בירושלים שלפני קום המדינה. כמו רבים מתושבי ירושלים, וחסידיו ברסלב בפרט, הוא בחר להסתופף סביב שריד בית מקדשנו - הכותל המערבי. יום יום נהג לשהות במקום שעות רבות, שבהן התפלל, התבודד עם קונו ועסק בתורה.

יום אחד הבחין ר' דוד ביהודי מכובד שיושב צמוד לכותל, ספר תהילים בידו והוא ממרר בבכי מר שעה ארוכה. חלפה שעה, עברו שעתיים ובכיו רק הלך וגבר, עד שר' דוד החל לחשוש לשלמו של האיש. בתום שלוש שעות של בכיות שמזעזעות את הנפש, חש לקראתו וניסה לדובבו בשאלה על מה ולמה הוא בוכה כל כך.

האיש לא נעתר מיד, אולם לאחר דקות אחדות סיפר כי הוא עומד שבוע אחד בלבד לפני חתונת אחד מילדיו. בחודשים האחרונים ניסה לגייס את הכספים להוצאות החתונה והנדוניה, אולם כל ניסיונותיו עלו בתוהו, וכעת, ימים ספורים לפני החתונה, עומד הוא בפני שוקת שבורה ואינו יודע איך ישא פניו כלפי המחוננים.

ר' דוד שכטר היה אביון למהדרין, ובמה יוכל לעזור לאותו יהודי? בכל זאת אמר לו: "בוא איתי לביתי ונראה במה אוכל לעזור לך!"

לאמיתו של דבר, בפינה מוסתרת בביתו הטמין ר' דוד סכום הגון לחתונת אחד מילדיו. הוא לא רצה לחכות לרגע האחרון, ובמשך תקופה ארוכה אסף פרוטה לפרוטה עד שעלה בידו לצבור סכום שאיתו אפשר "לגשת אל השולחן". עתה עשה את חשבון נפשו: אמנם מדובר בכסף שמיועד לעזור לילדיו בעת חתונתו, אולם החתונה עדיין אינה עומדת בפתח, ומנגד עומד לו יהודי זה ממש לפני חתונת בנו ואין לו כלום, ונפשו יוצאת מרוב צער.

השניים הגיעו לביתו של ר' דוד, שם הוא הוציא את אמתחת הכסף ומסרו בשלמות לידי היהודי ההמום, שלא מצא מילים מתאימות להודות למיטיבו.

באותו יום הלך ר' דוד כמנהגו להתפלל מנחה במניין עם רבי שלמה גולדמן מזוועה, המכונה רבי שלומק'ה, שנהג בפשטות גדולה ונודע כבעל מופת. כאשר ראה רבי שלומק'ה את ר' דוד שאל אותו: "אנא ממך, גלה לי איזו מצוה קיימת היום? איזה דבר טוב עשית היום?"

ר' דוד ניסה להשיב בתמימות: "לא עשיתי מאומה..." אבל רבי שלומק'ה גרם לו להבין כי אין לו ספק שהוא כן עשה היום מצוה מיוחדת ודרש ממנו במפגיע לגלות לו מה היא.

"אם הרבי אינו יודע מה עשיתי", השיב ר' דוד נואשות בתקווה שהפעם יניח לו, "אז כנראה שאינו צריך לדעת..." כשראה הצדיק כי אין הוא מסכים לגלות, שלף קלף מיקוח. זו תקופה ארוכה שר' דוד ניסה ללמוד איתו בחברותא. אולם הרבי, שלמד בחברותות במשך כל היום עם כמה מחשובי ירושלים, לא הסכים ללמוד גם איתו.

"אם תגלה לי בדיוק מה עשית היום", הבטיח הרבי, "אלמד איתך בחברותא!" מול הבטחה שכזאת לא היה ר' דוד מסוגל לעמוד. בקול שפל סיפר על מה שהתרחש בכותל המערבי ואחר כך בביתו.

לאחר ששמע את הסיפור, התרגש רבי שלומק'ה ואמר: "כאשר נכנסת לבית המדרש מיד ראיתי על פניך הזדככות גדולה מאוד, ראיתי שעשית מעשה טוב עצום שתיקן את נשמתך, הן בגלגול זה והן בכל הגלגולים הקודמים! וכעת אני מבין מה גרם לכך". לאחר התפילה הגיע במרוצה אחד מיהודי ירושלים להזכיר לפני הרבי מזוועה את זוגתו שהתקשתה בלידתה, וביקש ממנו שיברכה לישועה דחופה.

פנה רבי שלומק'ה לר' דוד שכטר שעמד מן הצד, וציווה עליו להזכיר כעת את האשה בתפילתו. ר' דוד סירב לעשות פעולה שעלולה לפרסמו, באומרו כי היהודי הרי מבקש את ברכת הרבי ולא את ברכתו שלו, אולם רבי שלומק'ה ציווה עליו: "לא כן, אלא אתה תברך אותה, כי בעת הזאת אתה נקי ומזוכך לגמרי, ובידך לברך את ישראל..."

לימים בנו של ר' דוד, רבי יעקב מאיר שכטר, היה לראש ישיבת המקובלים 'שער השמיים' בירושלים ולמנהיג חשוב של חסידות ברסלב בימנו, והוציא לאור ספרי אמונה ודעת נפלאים.

צידה לדרך

כיון שבעבודה פנימית עוסק מאמרנו, נציין כמה נקודות מעשיות ברמה החשיבתית והפרקטית, אשר באמצעותן נוכל לשפר ולייעל את הרגשותינו, הרגשות הלב, ולחוש קרבת אלוקים.

ה"למה" ו"האיך" בעולמנו

א. נתבונן נא מתי בני אדם מגיעים אל המטרות שלהם?

לכאורה לא כאשר הם בוחרים לעשות את הדברים הנחמדים והקלים, במקום לעשות את הדברים הקשים אבל הנצרכים.

כאשר מצוי ה"למה" – הקב"ה מסדר את האיך

האדם צריך להציב לעצמו את ה"למה" – את הסיבה שבגללה נכון להתאמץ. הוא צריך להבהיר לעצמו את השאיפה, את המטרה. כאשר האדם עושה זאת, הקב"ה עוזר לו למצוא את ה"איך" – מסייע בידו להגשים ולממש את המטרה.

מרחן הגרי"ש אלישיב זצ"ל הגיע פעם לשאול שאלה את מרחן החזון איש, בנוגע לשידוך שהוצע לאחת מבנותיו. מצבו הכלכלי של הרב אלישיב, היה אז דחוק וקשה ביותר, וכמעט מן הנמנע היה עבורו לתת את הנדרש להוצאות החתונה. שאל הרב אלישיב את החזו"א, מה עליו לעשות – מצד אחד, יש לחתן את הבת. מצד שני, כיצד ישלם כסף שאין לו? השיבו החזו"א זצ"ל: "צריך להתחייב את הצרכים, והקב"ה כבר שולח" ("מעשה איש" חלק ו, עמ' צח).

סיפור דומה התרחש לאדם שהיה עני מרוד, וכדי לחתן את אחד מילדיו נדרש לתת סכום של כ-4000 לירות, שהיה סכום גדול בימים ההם. נכנס האיש אל החזו"א, ואמר לו: "מפחד אני להתחייב על סכום כזה", אמר לו הרב בזו הלשון, בשפת האידיש:

"מען זעט דאך אז מעט טוהט - און דער אויבערשטער העלפט" כלומר: רואים הרי שכשעושים, הקב"ה עוזר. השידוך נעשה, וסכום הכסף הנחוץ, שעליו התחייב האיש, הגיע אליו בדרך פלא בזכות החזון איש (מעשה איש, חלק ב, עמ' קס). צריך לרצות, לקוות ולשאוף שאיפות גבוהות. כשהאדם שואף, ומתאמץ למען השאיפה - הקב"ה עוזר לו.

עצה מעשית: כתוב את המטרות שלך

כדי שהדברים יהיו, אכן, ברורים ומוחלטים, רצוי מאוד שנכתוב לעצמנו את המטרות שלנו. מטרות שאינן כתובות, הן יותר בגדר משאלה, ומשאלה היא מטרה ללא שום כוח בתוכה. כתוב את מטרותיך בלילה, ובבוקר הסתכל עליהן וכתוב אותן שוב, אך הפעם כאילו הן כבר הושגו.

למשל, אדם שרוצה להתמיד בלימוד התורה יכתוב: "הצלחתי להתמיד סדר לימודים שלם, בלי לדבר באמצע!" וכיוצא בזה בכל עיסוק שהיה. לפני שאתם הולכים לישון, הביטו ברשימת המטרות שלכם, ושאלו את עצמכם את השאלות הבאות: מה מן הפעולות שעשיתי היום, קידם אותי אל המטרות שלי? מה הייתי עושה באופן שונה, אילו היה עלי להתחיל את היום מחדש? אם תעשו כך, ייתכן מאד שתספיקו בחודש, מה שלא הצלחתם להשיג בחצי שנה.

תופעת ה"ככה אני וזהו"!

ב. כאשר אנו מבקרים את הזולת על פעולה שעשה ומבקשים ממנו להתנהג באופן שונה, הוא רואה את מימדי הפניה אליו מעל ומעבר לבקשה לשינוי פעולה נקודתית. נראה לו שמבקשים ממנו לשנות משהו מאישיותו, ולא רק תחום צר של התנהגות שהוזכר בביקורת. ביטוי לכך אפשר לשמוע, לעיתים, בתגובת המבוקר לדברי הביקורת: "זה אני וזהו זה". כלומר, אל תנסה לשנות אותי ואת הרגליי.

ניתן לקבוע שהקשיים הגדולים ביותר שבפניהם עומד אדם בהתמודדותו עם עצמו ובצורך שלו להסתגל לחברה הסובבת, הם שינויי הרגלים.

אי הרצון לשנות הרגלים, הוא גם החוסם את הנכונות לקבל ביקורת. שהרי אם הטענות נגדי צודקות, אצטרך לשנות משהו מהרגלי, ולכן אני מעדיף לראותן כבלתי מוצדקות, מכל נימוק שהוא.

את אי הנוחות בשינוי ההרגלים, הדגים רבי יוסף אלבו בספרו "ספר העיקרים" (מאמר רביעי, לב), לדבריו, בכיו של תינוק עם לידתו, נובע משום שהוא חש שמשנים את הרגלו להיות ברחם אמו, והבכי מבטא את אי-ההסכמה לשינוי הרגל זה. כמו כן, התנגדותו של אדם למות, נובעת משום שהוא התרגל לחיות, ולכן אינו רוצה לשנות הרגלו ולמות. זאת, ברוב המקרים, גם אם הוא סבור שהחיים עבורו הם דבר קשה מנשוא.

הקושי לשנות התנהגות, נובע מן העובדה ששינוי הרגלים אינו דבר שולי, אלא הוא עיקר תפקידו של האדם בעולם הזה - תפקיד הנשמה הוא להרגיל את הגוף בהרגלים נשמתיים, תפקיד הגוף להרגיל את הנשמה בהרגלים גופניים. ועם תוצאת השפעת ההרגלים, אדם מגיע לעולם הבא, וגם שם הוא מבקש להמשיך את הרגליו כפי שהורגל והתנהג בתקופת חייו עלי אדמות - נפשו תבקש לאכול את האוכל שהתרגל לאוכלו בעולם הזה, וכמו כן כל דבר שנהנה ממנו וחיפשו כאן בחיים שלפני המוות, נפשו תבקש להשיג גם שם, וזה יהא כגיהינום עבורו כשלא ימצא את כל זה. כמובן, אם הוא התרגל להתעסק בדברים רוחניים - עזרה לזולת, קיום מצוות, לימוד תורה - נפשו תבקש גם שם, וזה יהיה לו שם בשפע רב.

התמודדות עם "כעסים" ורכישת "סבלנות" בחיים

ג. הקטע הבא הוא יסודי מאוד בחיי כל אדם שנברא בצלם, ובודאי בחייו של היהודי העובד את בוראו ומבקש להתקרב אליו.

ברור מעל לכל ספק שבסיס יסודי בעבודת המידות הוא "האמונה".

האמונה הצרופה בבורא שכל דבר שהוא מזמין לנו בחיינו, יהיה אשר יהיה, הוא בחינה של ניסיון מאיתו יתברך לבדוק ולבחון את האדם, ובעיקר בפנימיותו.

וננסה לגעת בקצה המזלג בנושא הכעס, על מגרעותיו, ומאיך על שבח מידת הסבלנות ומעלותיה.

איך אפשר לבטל את הכעס?

בעל הארחות צדיקים (שער הכעס) מונה קלקולים שונים הנוגעים ממי שיש בו כעס.

הכעס - אומר הארחות צדיקים - מוציא את שכלו של האדם, כיון שהוא גורם לו לעשות דברים שלא היה עושה אם היה חושב, ואלמלא היה כועס. בהמשך הוא מפרט שלכעס אין חן בעיני הבריות, הוא מגיע לידי מחלוקת, אינו יכול לקבל תוכחה מאחרים,

ולעולם לא יודה על האמת. עד כדי כך חמורה מידת הכעס, ש"מי שרגיל בכעס - חייו אינם חיים ואינו שמח לעולם, וכיון שאינו שמח אינו מקבל מאורעותיו באהבה ובשמחה, ואינו מצדיק עליו את הדין, ואינו יכול לעבוד את ה' יתברך בשמחה" (ע"י ברכות נד. ושם דף ס:).

לא אחת אנו רואים אדם שמלא רגשות חרטה על מעשה נמהר שעשה, על עונש חמור מדי שנתן לאחד מתבריו על צעקה שצעק על אחד מעובדיו וכדומה, ולא מבין למה היה צריך ללכת בצורה קיצונית כל כך.

התשובה פשוטה, כשאדם כועס - הוא עלול לאבד את שיקול דעתו ואת חכמת החיים שלו. לכן כשהוא נרגע מכעסו, שכלו חוזר אליו, והוא מבין שהצעד שעשה בתוך כל הכעס - היה טעות, ומתחרט שעשה את.

א"כ איך אפשר לבטל את הכעס?

בעל ה"ארחות צדיקים" (שם) מעניק עצה טובה:

"השתיקה מבטלת הכעס, וגם קול נמוך מבטל הכעס, לכן יראה האדם כשכעסו מתגבר עליו שישתוק או שידבר בנחת, ולא ירים קולו בכעסו, כי המגביה קולו בשעת כעסו אז יתעורר הכעס, אבל קול נמוך והשתיקה משתיקים הכעס".

העולם שלנו כבר ראה שרפות ענק שהתחוללו בגלל ניצוץ אחד קטן. היו מקרים שערים שלמות נכחדו, ומיליוני דונם אדמה נשרפו והושחתו בגלל סיגריה בוערת שהושלכה בלי משים בין שיחים יבשים. בקליפורניה אירעה השנה (תשע"ט) שריפת ענק שהתפשטה על שטח של שמונה מאות אלף דונם, גבתה את חייהם של עשרות אנשים וכלתה אלפי בתים.

צוותי הכיבוי לא הצליחו לכבות את השרפה הנוראה הזו במשך חודשים. האויר היבש והשיחים הצחיחים העבירו את הלהבות במהירות עצומה והגבירו את עוצמת האש. די ברשלנות אחת קטנה לגרום לאש גדולה כזו.

לעתים ניצת באדם ניצוץ של כעס. מטבע הדברים, בשעת כעס האדם מרים את קולו, מתחיל לצעוק, והצעקה הזו היא חומר הבעירה של הכעס שרק מתחיל עכשיו להתגבר ולהתעצם. מה שאין כן אם האדם ישתוק או ידבר בקול נמוך - בכך הוא משול לכבאי שמכבה את האש במים ובחומרים שמונעים בעירה.

כשפורצת חלילה שריפה בבית, משתמשים בחומרי כיבוי, לא גורמים לאש להתפשט...

הדרך המובילה לסבלנות

כולנו יודעים כי קשר בין אחים הוא קשר חם, קרוב ואיתן. ומדוע? כי זהו קשר דם. כולם בני אב אחד הם, כולם מזדהים עם האבא, על כן אוהבים הם את תולדותיו - הבנים.

כך נגיע לסבלנות: נתחזק באמונה ובאהבת הבורא, ונביט על כל אדם כצלם אלקים (בראשית ט, ו), יציר כפיו של בוראנו הטוב והמיטיב. ומי שאוהב את המלך - אוהב גם את עמו!

בפסוק "שמע ישראל" (דברים ו, ד) אנו מקבלים על עצמנו עול מלכות שמים. זהו הפסוק הקדוש שבו נפרד היהודי מן העולם. לאחריו אנו אומרים: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" (שם פס' ה), אדם נִאָהֵב מקבל מאוהבו שפע מתנות טובות. כיצד נביע את אהבתנו לה' אלקינו? מה ניתן לו - והרי הכל מאיתנו??

אומרת הגמרא ביומא (דף פו, א): "שיהא שם שמים מתאהב על ידך. שיהא קורא ושונה... ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו? אשרי אביו שלימדו תורה, אשרי רבו שלימדו תורה..."

אם אנו מקרינים מידות טובות וסבלנות - אנו מביעים את אהבתנו לה' יתברך וגורמים קידוש ה' בעולם! וזאת עלינו לעשות - בכל לבבך, בכל נפשך ובכל מאורך (דברים ו, ה)! לא רק כאשר הדרך חלקה, גם בשעת ניסיון, כאשר השרב יוקד בחוץ, אנו תשושים לאחר יום עבודה, ושבים הביתה יגעים ומדוכדכים מהפסד ממון שנגרם לנו, ובדיוק באותו יום הכינו לנו איזה ניסיון, גם אז נתאמץ בכל מאודנו שיהא שם שמים מתאהב על ידינו, הכלל הוא: שיהיו כל מעשינו לשם שמים (ע"י ב"ק פא, ב).

כעס הפנים ולא כעס הלב

ממשיך בעל ה"ארחות צדיקים" (שם):

"ואם הוא פרנס ורוצה לכעוס על הציבור שיחזרו למוטב, כיצד יעשה? יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם, ותהיה דעתו מיושבת עליו בינו ובין עצמו, כאדם שהוא מדמה שהוא כועס בשעת כעסו - ואינו כועס".

בכל מצב יש לשקול: האם הכעס נובע מאהבת ה' - לצורך חינוך ולהשיב אדם למוטב - או נובע מחוסר אמונה ח"ו, ואז הוא דומה לעבודה זרה, כפי הכרעת הרמב"ם ז"ל (הלכות דעות פ"ב ה"ג). כי אילו היתה אמונתו של הכועס תמימה - היה משים אל ליבו שהצער והנוק שנגרמים לו - מאת הבורא הם, ולא ראוי לכעוס על בני האדם שגרמו לנוק (ע"י שמואל-ב טז, ז).

וגם אם הכעס בא בגלל מצות חינוך, יש לכעוס כעס מעושה - כעס הפנים, לא כעס הלב (מסילת ישרים, פ"א, בפרטי מידת הנקיות).

יקל על האדם להתמודד עם ניסיונות הסבלנות, כאשר יסגל לעצמו אהבת הבריות, לאהוב את כולם, לראות את מעלותיהם וזכויותיהם ולעצום עין מחסרונותיהם. אזי הוא יהיה מוכן לסבול את הצער שנגרם לו, שהוא מאת ה' ולטובתו, ולא ימהר לכעוס על האנשים שהרעו לו כי הם אהובים וטובים בעיניו.

מעשה במשפחה דגולה מירושלים שהוזמנה לחתונה חשובה של קרובים. אם המשפחה - אשה צדקת משכמה ומעלה, החלה בשעה מוקדמת להלביש את ילדיה הרכים ולהכינם לשמחה. אך המלאכה התעכבה... לזה ניתק הכפתור פתאום, לשני נעלמה הנעל, והשלישי מייבב כי הוא צמא ורוצה תה חם דווקא עכשיו... האמא - בסבלנות אין קץ מרגיעה ומפייסת, וממשיכה בזריזות בהכנות. השעה התאחרה, וסוף סוף היו כולם מוכנים. והנה, בפתח הדירה נתקלה אחת הילדות במסמר נסתר, וחור גדול נפער בגרביה.

הילדים רטנו: "מדוע לא נזהרת? עתה נאחר לחופה..."

והאם - בחיוך מפייס הרגיעה אותם: "לא נורא, לא נורא, ילדים. מוטב שנפסיד את החופה, ולא נפסיד את מידת הסבלנות!" וכך היה... הם הגיעו לחתונה באיחור, אך הסבלנות שהקרינה אמם בשעת לחץ זו נספגה בדמם לנצח. ובמשך השנים היו הילדים זוכרים עובדה זו בשעת כעסם, דבר שגרם ועודד אותם לקנות את מידת הסבלנות.

כך מתמודדים עם מידת הכעס

מסופר על הסבא מסלבודקה זצוק"ל, שרצה ללמד את תלמידיו מהו כוחן של מידות. יצאו וראו בשוק מוכר תפוחים. והנה, אחד הפרחחים משך מספר תפוחים מדוכנו. התרתח המוכר, פניו אדמו מכעס, אגרופיו נקמצו בזעם, ודברי גידופין ניתזו מפיו. נגש הסבא מסלבודקה אל הדוכן והתעניין למחרם של התפוחים. ומיד, כהרף עין, שונו פניו של מוכר התפוחים, והוא הפך לנינוח ואדיב.

נשא הסבא זצוק"ל קל וחומר לתלמידיו:

נאמר במשלי (ב, ד): "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים... אז תבין יראת ה'", וכי מה ההשוואה בין כסף - ערך גשמי, לבין יראת שמים - ערך רוחני נעלה?!

אולם עינינו הרואות, שבעבור פרוטות מועטות יכול האדם לבלום כעסו. ואם יהיה ציווי ה' יקר בעיניו כמו הכסף והזהב לפחות, יצליח לשבור את מידותיו ולעמוד בניסיונות הסבלנות.

מי מאיתנו שחזה פעם בפועל בניין המטפס על הפיגומים לגובה רב - בודאי עמד נדהם: כיצד מטפס האדם לגובה כה רב, בתוך סיכון עצמי, ועוד עובד בשמש הקופחת? אך נגד עיניו של אותו פועל עומד השכר שיקבל מן הקבלן, ולמענו - כל מאמץ כדאי.

שינוי יוצר "מציאות"

ד. כל שינוי שאדם עושה בחיים, בהתגברות או בקניית מידה טובה, יוצרים **מציאות**, פשוטו כמשמעו, בחייו.

כאשר נשמע את המשפטים הבאים מפלוני האומר על חברו, נדע שמדובר באדם שעשה עבודה אשר יצרה מציאות. לדוגמא:

- מאוד נחמד להיות בחברתו.

- אני מאוד רוצה ללמוד איתו.

- אנחנו מעוניינים בו מאוד כחתן לבתנו.

- הוא אדם שכדאי לעשות איתו עסק. וכיוצא באלו.

ללא ספק שעבודה מעשית בקניית מידה טובה יש לה השלכות רחבות, ולעיתים באופן מרחיק לכת ממש. השינוי לטובה בא ממקום של התגברות ובכך שהאדם מאמץ ומסגל לעצמו מידות טובות, קונה אותם וקובעם בנפשו לאט, במתון ובבטחה, ובכך ללא ספק יוצר עולם מלא של ערכים וקניינים אמיתיים של החיים אשר בראש ובראשונה הוא עצמו המרוויח הגדול מהם.

"בית היוצר"

ה. "בית היוצר" האמיתי והבטוח לכל בחור, בקניית מידות טובות, הנהגות נכונות, עמידה בניסיונות וכבישת כעסים ויצרים,

והרשימה ארוכה לטוב ולמוטב, הם ללא ספק חיי הישיבה המוגדרת בפי רבותינו ז"ל כ**בית היוצר**.

בית אשר בו נוצר האדם, בו מתעצבת אישיותו על כל חלקיה ורבדיה, על האדם להכיר בזה ובכך יקל לו לא רק בהתמודדויות אלא בהבנה הפשוטה והעמוקה שזו בעצם המטרה, להיכנס אל כור ההיתוך של בית היוצר ובכך יתרומם ויתעלה וירגיש את ה"אדם" שבו.

וכבר העיד מאן דהו על חברו: הכרתי הרבה "אנשים", ולא הכרתי הרבה בני אדם, והוא (אותו חבר) היה "בן אדם"!!!

